

NASJONALE RETNINGSLINJER FOR GRUNNSKOLELÆRERUTDANNING TRINN 1 – 7

Sist revidert: 17.10 2018

**- jf. nytt punkt 8.2.1.Vurdering - nasjonal deleksamen,
vedtatt av UHR-Lærerutdanning 17.10. 2018**

Forord

Nasjonalt råd for lærerutdanning (NRLU) har fra 2014 hatt ansvar for å revidere og utvikle nasjonale retningslinjer for lærerutdanningene i Norge. Nasjonale retningslinjer skal gi forpliktende kvalitetsstandarder for god lærerutdanning og skal revideres i tråd med kunnskapsfeltets utvikling. Etter at regjeringen varslet omgjøring av dagens fireårige grunnskolelærerutdanninger til femårige masterutdanninger fra 2017, har NRLU arbeidet med å utvikle nasjonale retningslinjer for de nye utdanningene. NRLU nedsatte 2014 en programgruppe med ansvar for å koordinere arbeidet med retningslinjene. Programgruppen fikk følgende medlemmer: Jacob Melting, Høgskolen i Bergen (leder), Siv Flæsen Almendingen, Nord universitet, Ruben Amble Hirsti, student, Stine Christensen Holtet, Utdanningsforbundet, Bjørn Roberg, student, Marianne Skogerbø, Kommunenes sentralforbund, Bjørn Smestad, Høgskolen i Oslo og Akershus, Jan Idar Solbakken, Samisk høgskole, Trude Steingård, UiT Norges arktiske universitet, Ingfrid Thowsen, NTNU, Anne Karin Rudjord Unneland, NLA Høgskolen, Anne Øie, Høgskulen i Volda.

Sekretariatfunksjoner for programgruppen er ivaretatt av Trude Myklebust og Dag Orseth, Høgskolen i Bergen, og Universitets- og høgskolerådets sekretariat.

Det ble videre nedsatt faggrupper for til sammen 13 fag. Samlet sett har gruppene hatt representasjon fra alle de av UHRs medlemsinstitusjoner som tilbyr grunnskolelærerutdanning.

Formålet med arbeidet er å sikre at retningslinjene bidrar til utvikling av femårig grunnskolelærerutdanning med master som en integrert profesjonsutdanning, til faglig utvikling innenfor lærerutdanningsfeltet og til styrking av kvalitet, helhet og sammenheng i lærerutdanningene.

De nasjonale retningslinjene er utarbeidet med basis i Kunnskapsdepartementets forskrift for grunnskolelærerutdanning 1–7 trinn som ble vedtatt 7. juni 2016.

Programgruppen og faggruppenes tidsramme for arbeidet med nasjonale retningslinjer har vært knapp. Arbeidet med de nasjonale retningslinjene i regi av UHR legger til grunn at retningslinjene kan revideres fortløpende når sektoren har gjort seg erfaring med dem.

1.9. 2016

Elaine Munthe

Leder

Nasjonalt råd for lærerutdanning

Jacob Melting

Leder

NRLUs programgruppe for grunnskolelærerutdanningen

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	6
2. Institusjonelt ansvar	6
<i>2.1 Faglig bredde og mulighet for mobilitet</i>	7
<i>2.2 Internasjonalisering</i>	7
3. Faga i programmet	7
<i>3.1 Struktur</i>	7
<i>3.2 Innhold</i>	8
<i>3.3 Skolerelevante fag</i>	10
<i>3.4 Forskningsforankring</i>	10
<i>3.5 Forsknings- og utviklingsoppgave</i>	11
<i>3.6 Praksisstudium</i>	11
<i>3.7 Avtaleverk om samarbeid om praksisstudiet</i>	12
4. Overgangsordninger mellom grunnskolelærerutdanningene	13
5. Fra nasjonale retningslinjer til programplan	13
6. Praksisstudium	14
<i>6.1 Praksisstudiet i utdanningen</i>	14
<i>6.2 Praksisstudium syklus 1</i>	15
<i>6.3 Praksisstudium syklus 2</i>	16
7. Pedagogikk og elevkunnskap	18
<i>7.1 Faget i utdanningen</i>	18
<i>7.2 Pedagogikk og elevkunnskap syklus 1 (30stp)</i>	19
<i>7.3 Pedagogikk og elevkunnskap syklus 2 (30stp)</i>	20
8. Matematikk	23
<i>8.1 Faget i utdanningen</i>	23
<i>8.2 Matematikk 1</i>	23
<i>8.2.1 Vurdering – nasjonal deleksamen</i>	25
<i>8.3 Matematikk 2</i>	26
9. Norsk	27
<i>9.1 Faget i utdanninga</i>	27
<i>9.2 Norsk 1</i>	27
<i>9.3 Norsk 2</i>	29
10. Engelsk	31
<i>10.1 Faget i utdanningen</i>	31

<i>10.2 Engelsk 1</i>	31
<i>10.3 Engelsk 2</i>	32
11. Kristendom, religion, livssyn og etikk (KRLE)	34
<i>11.1 Faget i utdanninga</i>	34
<i>11.2 KRLE 1</i>	35
<i>11.3 KRLE 2</i>	36
12. Kroppsøving	38
<i>12.1 Faget i utdanningen</i>	38
<i>12.2 Kroppsøving 1</i>	38
<i>12.3 Kroppsøving 2</i>	39
13. Kunst og håndverk	41
<i>13.1 Faget i utdanningen</i>	41
<i>13.2 Kunst og håndverk 1</i>	41
<i>13.3 Kunst og håndverk 2</i>	43
14. Mat og helse	45
<i>14.1 Faget i utdanningen</i>	45
<i>14.2 Mat og helse 1</i>	45
<i>14.3 Mat og helse 2</i>	47
15. Musikk	49
<i>15.1 Faget i utdanninga</i>	49
<i>15.2 Musikk 1</i>	49
<i>15.3 Musikk 2</i>	51
16. Naturfag	53
<i>16.1 Faget i utdanningen</i>	53
<i>16.2 Naturfag 1</i>	54
<i>16.3 Naturfag 2</i>	55
17. Norsk tegnspråk	57
<i>17.1 Faget i utdanningen</i>	57
<i>17.2 Norsk tegnspråk 1</i>	57
<i>17.3 Norsk tegnspråk 2</i>	59
18. Samfunnsfag	61
<i>18.1 Faget i utdanninga</i>	61
<i>18.2 Samfunnsfag 1</i>	62
<i>18.3 Samfunnsfag 2</i>	63
19. Profesjonsretta pedagogikk eller spesialpedagogikk	65
<i>19.1 Faget i utdanninga</i>	65

20. Masterfaget	67
20.1 Faget i utdanningen	67

1. Innledning

Forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanning for trinn 1–7 gir de overordnede føringene for utdanningen og ligger til grunn for nasjonale retningslinjer.

Retningslinjene utfyller forskriften og skal sikre en nasjonalt koordinert lærerutdanning som oppfyller krava til kvalitet i grunnskolelærerutdanningen. Dette er faglige retningslinjer som skal være førende for institusjonenes programplaner og fagplaner. Den enkelte institusjon skal utarbeide programplan med bestemmelser om faglig innhold, praksisstudium, organisering, arbeidsformer og vurderingsordninger. Programplanen skal vedtas i institusjonens styre.

For hvert fag er det formulert forventet læringsutbytte, som beskriver hva studenten skal kunne og være i stand til etter gjennomført emne. Læringsutbytte er formulert med utgangspunkt i de overordnede beskrivelsene i nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk, som beskriver hvilke kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse en kandidat skal ha på ulike nivå i utdanningsløpet.

For de tre første studieåra er det utformet retningslinjer for hvert av skolefaga på 30 + 30 studiepoeng, til sammen 60 studiepoeng på syklus 1-nivå og på 30 studiepoeng for pedagogikk og elevkunnskap, samt for de skolerelevante faga profesjonsrettet pedagogikk og spesialpedagogikk på 30 studiepoeng. For 4. og 5. studieår er det utformet retningslinjer for pedagogikk og elevkunnskap tilsvarende 30 studiepoeng og for masterfaget tilsvarende 90 studiepoeng på syklus 2-nivå. For praksisstudiet er det utformet felles utbytteformuleringer for de tre første åra og felles utbytteformuleringer for 4. og 5. studieår. Den enkelte institusjon utformer planer for 30 studiepoeng undervisningsfag på syklus 2-nivå for studenter som har valgt profesjonsrettet pedagogikk eller spesialpedagogikk som masterfag.

Grunnskolelærerutdanningene skal være to klart definerte og differensierte utdanninger og har hver sin forskrift. Det er derfor utviklet et sett med retningslinjer for hver av de to grunnskolelærerutdanningene.

2. Institusjonelt ansvar

Organiseringen av utdanningene skal sikre helhetlige studieprogram gjennom ledelse og organisering som involverer alle relevante fagmiljøer. Utdanningene skal fremme integrering av teori og praksis, faglig progresjon, gjennomgående profesjonsretting og forskningsforankring. Utdanningen skal sørge for spesialister i begynneropplæring og god kompetanse om kontaktlærerrollen. Institusjonene skal legge til rette for forpliktende samarbeid mellom lærerutdannere ved lærerutdanningsinstitusjonen og i praksisstudiet.

Institusjonene skal også legge til rette for sammenheng mellom aktiviteter i lærerutdanningsinstitusjonen og i praksisstudiet. Innenfor rammen av en avtale mellom lærerutdanning og skoleeier skal programplanen koordinere opplæringen på de to læringsarenaene.

For å nå målet om gjennomgående forskningsforankring, skal alle lærerutdanningsfag være forankret i et forskningsmiljø med relevans for utdanningen.

Lærerutdanningsinstitusjonen har ansvar for å vurdere om lærerstudenten er skikket for lærerprofesjonen. Dette skjer gjennom en helhetsvurdering av studenten som omfatter faglige, pedagogiske og personlige forutsetninger og vil foregå gjennom hele studiet, jf. forskrift om skikkethetsvurdering i høyere utdanning.

2.1 Faglig bredde og mulighet for mobilitet

Skolen har behov for at det samla lærerkorpsset har brei kompetanse. Både derfor og av hensyn til studentenes mulighet til mobilitet i løpet av studiet, forventes det at institusjonene tilbyr fag i et bredt spekter.

Studenten skal kunne søke om overgang fra en institusjon til en annen etter tredje studieår.

2.2 Internasjonalisering

Lærerutdanningsinstitusjonene skal legge til rette for at studenten kan gjennomføre deler av utdanningen i utlandet. Dette bør gjelde både fagstudium og praksisstudium. Utdanningens struktur ved den enkelte institusjon må ikke være til hinder for at studentene kan ta et semester i utlandet i løpet av studiet. Likeverdig utdanning i utlandet skal godkjennes som del av utdanningen og institusjonene bør lage fleksible ordninger for dette.

Programplanen og undervisningen skal også legge til rette for internasjonalisering ved lærestedet, for eksempel i form av internasjonale og flerkulturelle dimensjoner i studiet, kjennskap til internasjonal utdanningspolitikk, engelskspråklig pensum og forskningsartikler, gjennom faglig diskurs i internasjonale digitale arenaer og ved bruk av utenlandske gjesteforskere/forelesere.

3. Faga i programmet

3.1 Struktur

Forskriften angir hvilke fag som er obligatoriske i grunnskolelærerutdanning for trinn 1–7. I tillegg gir forskriften føringer for omfanget av valgfrie fag. Plassering av fag ut over det som er gitt i forskriften, skal framgå av institusjonenes programplaner.

De tre første studieåra i grunnskolelærerutdanning for trinn 1–7 inneholder tre eller fire undervisningsfag, i disse inngår matematikk og norsk med minst 30 studiepoeng hver. I første til tredje studieår inngår 30 studiepoeng pedagogikk og elevkunnskap, fag I (masterfaget; minst 60 studiepoeng), fag II undervisningsfag, minst 30 studiepoeng, fag III undervisningsfag, minst 30 studiepoeng og fag IV som kan være nytt undervisningsfag, skolerelevant fag eller fordypning i undervisningsfag, 30 studiepoeng. Minst ett av undervisningsfaga skal være på 60 studiepoeng. Dessuten kreves det minst ett annet undervisningsfag på minst 30 studiepoeng. Inntil 30 studiepoeng kan utgjøres av et fag som ikke er undervisningsfag i skolen, men som er skolerelevant.

Fjerde og femte studieår inneholder 30 studiepoeng i pedagogikk og elevkunnskap og masterfag, som kan være undervisningsfag, profesjonsretta pedagogikk eller spesialpedagogikk.

- Viss studenten velger å fordype seg i et undervisningsfag, kan denne fordypninga rettes mot fagdidaktikk eller begyneropplæring.

- Viss studenten har valgt å fordype seg i fagdidaktikk, skal faget utgjøre 90 studiepoeng over 4. og 5. studieår, eventuelt med bidrag fra pedagogikk og spesialpedagogikk.
- Viss studenten har valgt å fordype seg i begynneropplæring, skal undervisningsfaget sammen med profesjonsretta pedagogikk og/eller spesialpedagogikk inngå i masterfordypninga på 90 studiepoeng. Masterfordypninga i begynneropplæring kan også inkludere emner fra andre undervisningsfag som inngår i utdanningen.
- Viss studenten har valgt profesjonsretta pedagogikk eller spesialpedagogikk som masterfag, skal dette til sammen utgjøre 60 studiepoeng over 4. og 5. studieår. Disse kommer i tillegg til 30 studiepoeng obligatorisk pedagogikk og elevkunnskap og bygger på 60 studiepoeng fra de tre første studieåra; 30 studiepoeng pedagogikk og elevkunnskap og 30 studiepoeng profesjonsretta pedagogikk eller spesialpedagogikk som skolerelevant fag. Studenten skal da i 4. eller 5. studieår velge 30 studiepoeng i et undervisningsfag, som bygger på 60 studiepoeng i faget i 1.–3. studieår. Masterfaget bør knyttes til undervisning og læring i fag.

3.2 Innhold

Læreryrket er krevende og komplekst i et samfunn som preges av mangfold og økt krav til kompetanse. Utdanningen skal sikre kompetanse for alle årstrinn som den retter seg mot og skal kvalifisere for å utøve omfattende og sammensatte oppgaver i en profesjonsrolle som stadig er i endring.

Undervisningsfaga skal gi kompetanse til å undervise i de tilsvarende skolefag. Alle fag i utdanningen har sammen med praksisstudiet ansvar for at studenten utvikler identitet som lærer. I utdanningen skal pedagogikk og elevkunnskap, undervisningsfag og praksisstudium koples tett sammen på en måte som gir sammenheng og progresjon i opplæringen.

Verdier, formål, arbeids- og vurderingsformer, må skapes i samarbeid mellom lærerutdanningsfaga og praksisstudiet. Institusjonene har ansvar for at studenten møter varierte arbeidsmåter og formative og summative vurderingsformer i utdanningen.

Læreryrket skal forankres i en reflektert etisk bevissthet om profesjonens samfunnsoppdrag. Lærerutdanningen skal ivareta profesjonsetikk og utdanne lærere som har etisk kunnskap og som kan handle etisk forsvarlig.

Lærerutdanningsfag kjennetegnes av: Faga i utdanningen skal være profesjonsrettete og forskningsbaserte lærerutdanningsfag. Integrert i alle faga er solide faglige og fagdidaktiske eller pedagogiske kunnskaper. Det samme gjelder kunnskap om varierte arbeidsmåter i faga. Praksisstudiet er en integrert del av faga. Alle faga i utdanningen skal inngå i en dannelsesprosess som sikrer at studenten innehar evne til å se en sak fra ulike sider og forske på profesjonsutøvelsen ut fra ulike perspektiv. Studenten skal utvikle evnen til å analysere egne og andres holdninger og handlinger gjennom kritisk refleksjon, aleine og i et profesjonsfellesskap, og slik utvikle selvstendig handlingskompetanse og kunne ta egne valg.

Tverrfaglige tema som inngår i studentens utdanning:

Innholdet i fag og praksisstudium er spesifisert i de fagspesifikke retningslinjene. I tillegg må institusjonene sikre at følgende tema blir ivaretatt i utdanningen.

I alle fag:

Begynneropplæring: Studenten skal etter fullført utdanning ha inngående kunnskap om begynneropplæringen, med særlig vekt på grunnleggende lese-, skrive- og matematikkopplæring. Alle fag skal legge vesentlig vekt på begynneropplæring, som gir grunnlaget for elevenes utvikling og forutsetninger for videreutvikling av fagkunnskap.

Tilpasset opplæring: Retten til tilpasset opplæring er forankret i opplæringsloven med forskrift. Tilpasset opplæring kjennetegnes av variasjon, for eksempel gjennom arbeidsoppgaver, lærestoff, intensitet i opplæringen, organisering av opplæringen, læremidler og arbeidsmåter. Opplæringen skal tilpasses den enkelte elevs evner og forutsetninger og utdanningen må sikre at studenten tilegner seg kompetanse i å tilpasse opplæringen til mangfoldet i elevgruppen. Inkludert i dette er kunnskap om elevers rett til fritak fra læreplanen som medfører utvikling av individuelle opplæringsmål.

Vurdering: Studenten må kunne utvikle og kommunisere tydelige mål for opplæringen, vurdere elevenes læringsutbytte, gi elevene faglig relevante tilbakemeldinger og legge til rette for elevenes egenvurdering. Faga skal gi opplæring i å analysere og vurdere elevenes læringsprosesser og resultat, og i å gi tilbakemeldinger som støtter deres læring. Studenten må også forstå og bruke resultat fra ulike prøver, kartleggingsverktøy og kvalitetsvurderingssystem i oppfølging av elevenes læring og utvikling.

Grunnleggende ferdigheter: De grunnleggende ferdighetene å kunne lese, regne og skrive og bruke muntlige og digitale ferdigheter – er både en forutsetning for utvikling av fagkunnskap og en del av fagkompetansen i alle fag. Hvert enkelt fag har ansvar for at studentene får kunnskap om hvordan de kan arbeide med elevenes utvikling av de grunnleggende ferdighetene. Utdanningen skal fremme utvikling av elevenes grunnleggende ferdigheter på fagas premisser.

I institusjonenes programplaner:

I programplanene må det vises hvordan følgende tema sikres for alle studenter:

Psykososialt læringsmiljø: Utdanningen skal sikre at studenten får den nødvendig ferdighet, kunnskap og kompetanse som en lærer må ha for å skape et trygt psykososialt skolemiljø og forebygge og håndtere krenkelser, mobbing, trakassering og diskriminering. Utdanningen må gi studenten kunnskap og kompetanse til å møte ulike likestillingsutfordringer i skolen. Studenten skal kunne ivareta et normkritisk perspektiv og ha øye for elevenes psykiske helse og psykososiale risikofaktorer i skolehverdagen. På bakgrunn av faglige vurderinger skal studenten raskt kunne iverksette nødvendige tiltak og kunne etablere samarbeid med relevante faginstanser. Studenten skal også ha kunnskap om og kunne identifisere tegn på vold eller seksuelle overgrep og kjenne til hvordan nødvendige tiltak skal iverksettes.

Medborgerskap og det flerkulturelle samfunnet: Internasjonalisering av samfunns- og arbeidsliv forutsetter språk- og kulturkunnskap og internasjonale erfaringer. Studenten må ha kunnskap om og forståelse av det flerkulturelle samfunn. Det innebærer å være oppmerksom på kulturelle forskjeller og å kunne bruke disse som en positiv ressurs. Kunnskap om menneskerettighetene og om urfolks rettigheter er sentralt i denne sammenheng. Lærerutdanningen skal fremme internasjonalt samarbeid og solidaritet for å oppnå bærekraftig utvikling og sosial utjevning.

Samiske forhold og samiske elevers rettigheter: Utdanningen skal kvalifisere studenten for å ivareta opplæring om samiske forhold, samiske barns rettigheter og det samiske folket som anerkjent urfolk. Samisk kultur og samfunnsliv er en viktig del av den felles kulturarven. Opplæring for samiske elever står i en særstilling i norsk grunnopplæring. Studenten må derfor få kunnskap om det samiske innholdet i de nasjonale læreplanene for grunnopplæringen og om samiske elevers rettigheter.

Bærekraftig utvikling: Utdanningen skal kvalifisere studenten til å ivareta utdanning for bærekraftig utvikling som et tverrfaglig tema. Utdanningen skal gi forskningsbasert kunnskap om klima, miljø og utvikling og kompetanse i å støtte elevenes læring om, holdning til og handling for en bærekraftig utvikling.

Estetiske læringsprosesser: Studenten må oppøve kreativitet, evne til å skape, samhandle, reflektere og kommunisere, ved hjelp av estetiske virkemidler og verktøy. Studenten skal kunne legge til rette for kreativ læring gjennom ulike estetiske uttrykk, formidling og framføringer som er med på å utvikle selvtillit og identitet hos elevene.

3.3 Skolerelevante fag

Med skolerelevante fag menes fag som er relevante for undervisning i grunnskolen. Lærerutdanningsinstitusjonene avgjør selv hvilke fag som skal godkjennes som skolerelevante fag ut fra føringene om at faget skal være rettet mot funksjoner og oppgaver i grunnskolen.

3.4 Forskningsforankring

I tråd med lov om universiteter og høyskoler skal utdanningen være forsknings- og utviklingsbasert (FoU). Utdanningens forskningsforankring skal være både implisitt og eksplisitt. Det innebærer at utdanningsprogramma skal formidle og engasjere studenten i vitenskapelige arbeidsformer, kritisk tenkning og anerkjent, forskningsbasert kunnskap. Forskningsbaserte læringsprosesser skal fremme studentenes selvstendighet, analytiske ferdigheter og kritiske refleksjon slik at de som lærere kan ta i bruk ny kunnskap og videreutvikle både seg selv, sin profesjon og sin arbeidsplass etter endt utdanning.

Temaet vitenskapsteori og metode skal introduseres tidlig i studiet. Det skal være progresjon i temaet gjennom utdanningen. Studenten skal beherske vitenskapsteori og metode og gjennom masteroppgava utføre et selvstendig og omfattende forskningsbasert skriftlig arbeid. Utdanningen skal gi framtidige lærere kompetanse til å nyttiggjøre seg forskning i utøvelsen av lærerprofesjonen. Studenten må derfor tilegne seg ferdigheter til å finne, forstå, vurdere, anvende og bidra til forskning. Gjennom møtet med forskning skal studenten utvikle evne til

kritisk refleksjon over egen og skolens kollektive praksis, til å samhandle og til å ta i bruk ny kunnskap.

Den som underviser i lærerutdanningene bør selv være aktiv forsker eller være del av et fagmiljø der det forskes og publiseres på områder som er relevante for grunnskolelærerutdanningen og lærerprofesjonen. Lærerutdanning som profesjonsutdanning skal utvikles gjennom kontinuerlig og systematisk forsknings- og utviklingsarbeid.

Institusjonene skal legge til rette for at studentene skal kunne delta i pågående FoU-baserte prosjekt og kunne initiere egne prosjekt. Prosjektene kan være tverrfaglige og skal være med på å styrke profesjonsrettingen som helhet.

3.5 Forsknings- og utviklingsoppgave

Tredje studieår skal studenten skrive ei forsknings- og utviklingsoppgave (FoU) i kombinasjon mellom ett av undervisningsfaga og pedagogikk og elevkunnskap. Oppgava skal være profesjonsrettet og knyttes til praksisfeltet eller andre sider ved skolens virksomhet.

FoU-oppgava skal være et selvstendig og forskningsbasert skriftlig arbeid der studentene skal formulere og svare på en valgt problemstilling. Hensikten med oppgava er å gi en sammenhengende framstilling av og refleksjon over sentrale spørsmål som studenten vil møte i profesjonsutøvelsen.

Gjennom FoU-oppgava skal studenten tilegne seg ferdigheter i akademisk skriving, kunne analysere relevant forskning og kunne analysere og formidle et sammensatt fagstoff på en overbevisende måte.

I de emner som er knyttet til studentenes FoU-oppgave, skal institusjonene synliggjøre dette gjennom læringsutbytter. Utover dette avgjør institusjonene selv omfang og organisering av FoU-oppgava.

Oppgava må være bestått før studenten kan begynne på masteroppgava.

3.6 Praksisstudium

Praksisstudiet skal være en integrert del av alle fag i utdanningen. Det består av minst 110 dager veiledet og vurdert praksis. Av disse skal fem dager vektlegge overgangen barnehage-skole og bør derfor legges til barnehage. Praksisstudiet skal fordeles over minst fire år med minst 80 dager i løpet av de tre første åra og minst 30 dager i løpet av de siste to åra. I tillegg kommer minst fem dager tilrettelagt observasjon i grunnskolen tidlig i studiet. Den enkelte utdanningsinstitusjon kan gi praksisstudiet større omfang.

Praksisdagene kan deles opp, slik at de for eksempel tas som halve dager. Ved slike oppdelinger påligger det institusjonen et ansvar for å sørge for at det likevel gis tilbud om praksis som tilsvarer 115 hele dager totalt. Forberedelse og etterarbeid til praksis skal ikke inngå i de 115 dagene.

Praksis i et annet lands skole i forbindelse med internasjonale utvekslingsopphold eller internasjonalt semester kan godkjennes som del av det obligatoriske praksisstudiet.

Praksisstudiet skal være veiledet, vurdert og variert. Veiledning og vurdering av studenter i praksisstudiet er et felles ansvarsområde for faglærerne i lærerutdanningene, praksislærer og rektor.

Praksis vurderes etter skalaen bestått/ikke bestått i slutten av hvert studieår der det inngår vurdert praksis. Institusjonenes eksamensforskrift fastsetter hvor mange ganger en student kan gjennomføre en praksisperiode.

Krav til organisering av praksisstudiet

- Lærerutdanningsinstitusjonene har hovedansvar for innhold, kvalitet og vurdering i praksis og for progresjon mellom praksisperiodene
- Praksisskolen skal organisere praksisstudiet i tråd med lærerutdanningens programplaner
- Praksisstudiet skal organiseres gjennom formelle avtaler mellom lærerutdanningsinstitusjon, skoleeier og rektor ved den enkelte praksisskole
- Praksisskolens rektor har det overordnede ansvaret for praksisstudiet ved skolen og skal sørge for at det legges gode rammer rundt praksisstudiet. Rektor skal delta i aktuelle samarbeidsfora mellom lærerutdanning og skole
- Praksisstudiets innhold og rammebetingelser skal kontinuerlig evalueres. Kvalitetssikring av praksisskoler, praksislærere og praksisstudiet skal innarbeides i utdanningsinstitusjonenes kvalitetssystem
- Praksislæreren skal ha gjennomgått videreutdanning i praksisveiledning på minimum 15 studiepoeng eller forpliktet seg til å starte opplæring i praksisveiledning. Utdanningsinstitusjonen har ansvar for å utarbeide en plan som sikrer et samlet tilbud på minst 30 studiepoeng i praksisveiledning

3.7 Avtaleverk om samarbeid om praksisstudiet

Samarbeidet mellom lærerutdanningsinstitusjon og praksisskole skal avtales. Avtalen(e) skal inneholde følgende punkter:

- Varighet
- Formål
- Rammer
- Lærestedenes programplan
- Forskrift for skikkethetsvurdering
- Praksisskolens ansvar
- Skoleeiers, rektors og praksislærers ansvar og oppgaver
- Organiseringen av praksisstudiet ved den enkelte skole
- Tidsbruk
- Lærerutdanningsinstitusjonens ansvar
- Rolle- og oppgavefordeling internt ved utdanningsinstitusjonen

- Samarbeidsfora
- Gjensidig kompetanseutvikling
- Retningslinjer for gjensidig evaluering
- Godtgjøring for praksisstudiet (jf. gjeldende avtaleverk)

4. Overgangsordninger mellom grunnskolelærerutdanningene

Grunnskolelærerutdanningene er definert som to utdanninger. Studenter som ønsker overgang til en annen utdanning, må søke ordinært opptak til nytt løp (trinn 1–7, 5.–10. trinn, 8.–13. trinn), og kan deretter søke om godskriving/innpassing av tidligere avlagte fag og/eller emner.

Godskriving og forhåndsgodkjenning av annen utdanning er hjemlet i lov om universiteter og høyskoler, kap. 3 § 3-4 og § 3-5.

5. Fra nasjonale retningslinjer til programplan

Institusjonenes programplaner skal utarbeides på bakgrunn av det som angis i forskriftens §4 og i de nasjonale retningslinjene punkt 1 til 4. Disse angir hvordan institusjonenes programplaner skal beskrive bestemmelser om faglig innhold, tverrfaglige emner, organisering, arbeidsformer, og vurderingsordninger. Programplanen må beskrive tydelige progresjonskrav knyttet til undervisning, vurdering og praksis.

6. Praksisstudium

6.1 Praksisstudiet i utdanningen

Praksisstudiet har en integrerende funksjon i grunnskolelærerutdanningen. Dette forutsetter samarbeid mellom studenter, faglærere, praksislærere og skoleledelse.

Det er beskrevet forventet læringsutbytte i praksisstudiet etter syklus 1 og syklus 2 i utdanningen. I syklus 1, som utgjør praksis for de tre første studieåra, er det lagt vekt på å utvikle brei kompetanse om lærerarbeidet, klasselæreledelse, kontaktlærerrollen, eleven og elevmangfoldet og skolen som organisasjon. Praksis i denne syklusen **skal** vise studentenes utvikling i ferdigheter og sosialisering til lærerprofesjonen samt undervisningskunnskap i undervisningsfaga.

I syklus 2, som utgjør praksis de to siste studieåra, skal studenten få en mer inngående kunnskap om læreprosesser, barns utvikling og forsknings- og utviklingsarbeid i skolen. Det skal legges til rette for utvikling av studentens endringskompetanse.

Det skal være en nær kopling mellom innhold og arbeidsmåter i lærerutdanningsfaga og praksisstudiet. Praksisstudiet skal sikre en gradvis innføring i ulike sider ved lærerprofesjonen, progresjon i opplæringen og sammenheng med undervisningen i faga. Hvordan didaktikk utøves i undervisningen, vil være et gjennomgående tema i hele praksisstudiet.

Praksis skal være en arena for systematisk læring og øvelse ved at praksislærer i samarbeid med lærerutdanningsinstitusjonen tilrettelegger for læring gjennom øvingssituasjoner og veiledning. Studenten skal første året, i samarbeid med medstudenter, planlegge, gjennomføre og vurdere undervisning under veiledning av praksislærere og faglærere. I resten av studiet har studenten et mer selvstendig ansvar for å planlegge, gjennomføre og vurdere undervisning. Dette prinsippet gjelder alle typer aktiviteter og oppgaver som studenten skal øve seg på i praksis. Læringsutbytteformuleringene i praksis må ses i sammenheng med læringsutbytteformuleringer i lærerutdanningsfaga. Det er et felles ansvar å gi innhold og progresjon i praksisstudiet.

Grunnskolelærerutdanning 1–7 er grunnutdanning. Læringsutbytte i de ulike studieåra må vurderes på denne bakgrunn. Det skal legges til rette for progresjon i forventet læringsutbytte gjennom studiet. Gjennom veiledning av nyutdannede lærere, praktisk profesjonsutøvelse, kollegialt samarbeid og videreutdanning, vil lærerkompetansen utvikles videre etter endt utdanning.

6.2 Praksisstudium syklus 1

Hovedtema for praksisstudiet de tre første studieåra er lærerrollen, lærerarbeidet, elevmangfoldet, skolen som organisasjon og lærerens tilrettelegging for læring av fag for trinn 1–7. Dette omhandler:

- Utvikling av egen læreridentitet og relasjonskompetanse
- Lærerarbeidet i møte med det flerkulturelle klasserom
- Klasseledelse
- Planlegging, gjennomføring og vurdering av undervisning
- Tilpasset opplæring og læringsfremmende vurdering
- Skolen som organisasjon og samarbeid med andre institusjoner

Læringsutbytte for praksis syklus 1

KUNNSKAP

Kandidaten

- har kunnskap om lærerens oppgaver og roller i skolen
- har kunnskap om kontaktlærerrollen, klasseledelse, kommunikasjon og relasjonsarbeid
- har kunnskap om læreprosesser, tilrettelegging av undervisning, arbeidsmåter og vurderingsformer som fremmer gode inkluderende klasse- og læringsmiljø
- har kunnskap om elevenes forutsetninger og utvikling som utgangspunkt for tilpasset opplæring
- har kunnskap om kulturelt, språklig, religiøst og sosialt mangfold
- har kunnskap om gjeldende lov- og planverk og om det helhetlige opplæringsløpet med vekt på overgangen fra barnehage til skole og fra barnetrinn til ungdomstrinn
- har kunnskap om skolen som organisasjon og dens mandat, verdigrunnlag og plass i samfunnet.
- har kunnskap om metoder knyttet til forsknings- og utviklingsarbeid i skolen

FERDIGHETER

Kandidaten

- kan planlegge, gjennomføre og vurdere undervisning med utgangspunkt i nasjonale og lokale planer
- kan lede læreprosesser for de yngste elevene
- kan lede gode læringsprosesser med utgangspunkt i ulike arbeidsmåter og mål for undervisningen
- kan reflektere over og vurdere, velge og bruke ulike kartleggingsverktøy og på bakgrunn av resultat følge opp den enkelte elev

- kan drøfte undervisning og læring på bakgrunn av profesjonsetiske perspektiv
- kan samhandle med elever, foresatte, kolleger og andre interne og eksterne aktører
- kan identifisere og drøfte tiltak for å håndtere mobbing og trakassering og bidra til positiv utvikling av skolens læringsmiljø
- kan gjennomføre opplæring som fremmer elevenes digitale kompetanse

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- kan anvende sine kunnskaper til å gjennomføre lærerfaglige oppgaver for alle elever
- har innsikt i elevenes læring av grunnleggende ferdigheter og kompetanser
- har endrings- og utviklingskompetanse som bidrar til samarbeid om faglig og pedagogisk nytenkning i skolen
- kan med grunnlag i teori og forskning kritisk vurdere egen og andres praksis
- har utviklet egen læreridentitet, kommunikasjons- og relasjonskompetanse

6.3 Praksisstudium syklus 2

De to siste studieåra skal studenten videreutvikle sin lærerkompetanse. Praksisstudiet skal i syklus 2 gi en mer inngående kunnskap om læreprosesser, lærerens tilrettelegging for læring av fag og forsknings- og utviklingsarbeid.

Dette omhandler:

- Læringsledelse og dypere forståelse av elevmangfold
- Forsknings- og utviklingsarbeid relatert til skolen
- Utvikling av endringskompetanse

Læringsutbytte for praksis syklus 2

KUNNSKAP

Kandidaten

- har inngående kunnskap om læreprosesser, tilrettelegging av undervisning, arbeidsmåter og vurderingsformer som fremmer inkluderende klasse- og læringsmiljø
- har inngående kunnskap om barns utvikling, læring og danning i ulike sosiale, flerkulturelle kontekster og om hvordan kunnskapen kan anvendes for å tilpasse opplæringen til alle elevers forutsetninger og behov
- har kunnskap om konkret forsknings- og utviklingsarbeid i praksisskolen

FERDIGHETER

Kandidaten

- kan ta ansvar for å utvikle og lede inkluderende, kreative, trygge og helsefremmende læringsmiljøer der opplæringen tilpasses elevenes behov
- kan gjennomføre profesjonsrettete, praksisrelevante, selvstendige og avgrensede forskningsprosjekt i tråd med forskningsetiske normer

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- kan anvende sine kunnskaper og ferdigheter til å involvere og bygge relasjoner til elever og foresatte
- kan bidra aktivt til endringsprosesser og ta ansvar for samarbeid om faglig og pedagogisk nytenkning i skolen og involvere lokalt samfunns-, arbeids- og kulturliv i opplæringen
- kan kritisk vurdere egen og andres praksis med referanse til teori og forskning
- kan styrke internasjonale og flerkulturelle perspektiv ved skolens arbeid, stimulere til demokratisk deltakelse og bærekraftig utvikling

7. Pedagogikk og elevkunnskap

7.1 Faget i utdanningen

Pedagogikk og elevkunnskap skal bidra til at studenten erfarer progresjon, helhet og sammenheng i møtet mellom praksis, fag og pedagogikk. Pedagogikk og elevkunnskap støtter seg på opplæringslovas formålsparagraf og lærerprofesjonens etiske plattform. Faget har et overordnet ansvar for at studentene utvikler en læreridentitet som hviler på sentrale profesjonsetiske prinsipper, slik at de som lærere kan bidra til kontinuerlig utvikling av en mangfoldig og inkluderende skole.

Fagets kjerne omfatter hvordan forskningsbasert begynneropplæring, oppdragelse og undervisning kan bidra til elevenes faglige, sosiale og personlige læring og utvikling. Gjennom faget skal studenten forberede seg til å håndtere de utfordringer og muligheter som ligger i et mangfoldig klasserom. For å styrke lærerkompetansen i et flerkulturelt og flerreligiøst samfunn, utgjør emner knyttet til religion, livssyn og etikk en integrert modul i faget. Faget skal også bidra til å kvalifisere studenten for å ivareta opplæring om samiske forhold, samiske barns rettigheter og det samiske folket som anerkjent urfolk.

Pedagogikk og elevkunnskap skal gi studenten forståelse av lærerens og skolens rolle i samfunnet. Det er et kulturfag som knytter historie, kultur, livssyn og politikk sammen med ulike perspektiv på oppdragelse, utdanning og dannelse. Kunnskap om skolen som organisasjon og samfunnsinstitusjon står sentralt. Studenten skal ruste seg til kritisk å analysere de utfordringer samfunn, kultur, livssyn og politikk representerer for lærerrollen og skolens virksomhet. Sentralt i faget er å gi studenten innsikt i skolens mandat og oppgaver og det normative og kunnskapsmessige grunnlaget for lærerens virksomhet.

Sentralt i faget er også å lære å bygge et konstruktivt og inkluderende læringsmiljø for elevene. Dette krever innsikt i både lærerarbeidets forpliktelser og en inngående forståelse av den betydning det didaktiske møtet mellom elev, lærer og lærestoff har for elevenes sosiale og faglige læring og utvikling. I samarbeid med de andre faga i utdanningen skal pedagogikk og elevkunnskap utvikle studentenes relasjonelle ferdigheter på en slik måte at de er i stand til å møte elever, foresatte og kolleger med faglig og mellommenneskelig kompetanse.

Sammen med de andre faga i utdanningen skal pedagogikk og elevkunnskap også bidra til at studenten forstår betydningen av den rolle begynneropplæring og det videre arbeidet med de grunnleggende ferdighetene spiller i elevenes læring, og hvordan utvikling av kompetanse i å lære, kommunisere, samhandle, utforske og skape kan bidra til å forme framtidens skole.

Faget skal bidra til at studenten utvikler innsikt i vitenskapelige tenkemåter, og dermed kompetanse til å gjennomføre systematiske FoU-prosjekt.

7.2 Pedagogikk og elevkunnskap syklus 1 (30stp)

Lærerenes tilrettelegging for læring i et klasserom preget av mangfold

Gjennom denne syklusen skal studenten skaffe seg kunnskaper om elevene på trinn 1–7s læring og utvikling og ferdigheter i å planlegge, gjennomføre og vurdere undervisning. Begynneropplæring og det arbeidet læreren gjør for å skape et godt læringsmiljø for alle elever i en skole preget av sosialt, religiøst og kulturelt mangfold, står sentralt. Studenten skal utvikle et reflektert og kritisk forskerperspektiv på skolens virksomhet og egen praksis gjennom opplæring i vitenskapelig tenkemåte og i gjennomføring av FoU-prosjekt.

Læringsutbytte for syklus 1

(RLE-formuleringer i kursiv)

KUNNSKAP

Kandidaten

- har brei kunnskap om læring, motivasjon og læringsstrategier tilpasset elevene
- har kunnskap om sentrale didaktiske prinsipp som er aktuelle i begynneropplæringen
- har brei kunnskap om varierte arbeids- og vurderingsformer for elevene
- har kunnskap om skolens samarbeidspartnere og hvordan disse bidrar til å sikre barn en god oppvekst.
- har kunnskap om elevenes kognitive, emosjonelle, kroppslige og sosiale utvikling
- har kunnskap om ulike læreverser og tilpasnings- og atferdsutfordringer hos barn på trinn 1–7 og hvordan disse kommer til syne i begynneropplæringen og senere
- har kunnskap om barn i sorg og krise, overgrep mot barn og vanskelige livssituasjoner som barn kan komme i
- har kunnskap om sentrale prinsipp som fremmer inkluderende opplæring og tilpasset opplæring
- *har kunnskap om den norske skolen i lys av kristen tradisjon, sekularisering, pluralisme og fundamentalisme*
- *kjenner til sentrale religioner og livssyn i Norge og deres betydning for elevene*
- har brei kunnskap om hvordan kompetanse i samhandling og grunnleggende ferdigheter kan bidra til å øke læringen for elevene
- har kunnskap om hvordan praktiske, skapende og estetiske læreprosesser kan påvirke helse, trivsel og læring

FERDIGHETER

Kandidaten

- kan planlegge og gjennomføre systematisk observasjon og analysere data fra observasjonen
- kan anvende fagbegrep og begrunne sine didaktiske valg i teori om begynneropplæring, læring og undervisning
- kan reflektere over, redegjøre for og drøfte norsk og samisk skolehistorie og den betydningen skolen har i et demokratisk samfunn og i en globalisert verden.
- *kan i opplæringen begrunne, formidle og bruke dokumenter om menneskerettigheter og barns rettigheter*
- *kan ivareta livssynsmangfold i samarbeid med elever og foreldre*
- kan forklare forholdet mellom tilpasset opplæring og spesialundervisning
- kan reflektere over og anvende forskningsbasert kunnskap til å utøve god klasseledelse og utvikle et trygt og inkluderende læringsmiljø for elevene
- kan samarbeide med kollegaer om planlegging, gjennomføring og vurdering av undervisning og læring
- kan fra tidlig i studiet anvende vitenskapsteoretisk og metodisk kunnskap i utformingen av FoU-prosjekt

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- kan planlegge, gjennomføre og vurdere undervisning for elevene med utgangspunkt i eksisterende rammefaktorer og gjeldende læreplanverk
- *har kunnskap om og kan drøfte didaktiske konsekvenser, utfordringer og muligheter i en skole preget av språklig, kulturelt og religiøst mangfold*
- kan på et reflektert og faglig grunnlag være i dialog med eleven og deres foresatte om elevenes læring og utvikling

7.3 Pedagogikk og elevkunnskap syklus 2 (30stp)

Den forskende, nyskapende og etisk bevisste lærer

I løpet av denne syklusen skal studentens utvikle et analytisk og kritisk perspektiv på skolen og på egen praksis i lys av pedagogiske, etiske og vitenskapsteoretiske grunnlagsproblem. Studenten skal utvikle brei innsikt i opplæringen på trinn 1–7, basert på ny, relevant forskning på feltet.

Læringsutbytte for syklus 2

KUNNSKAPER

Kandidaten

- har inngående læreplanforståelse og kan drøfte utfordringer i realiseringen av gjeldende læreplan og øvrige styringsdokumenter
- *har avansert kunnskap om elevens danning i et pluralistisk samfunn*
- har inngående kunnskap om fellesskapets betydning for elevenes læringsprosesser

FERDIGHETER

Kandidaten

- *kan kritisk analysere og anvende skolens verdigrunnlag*
- *kan identifisere og drøfte profesjonsetiske spørsmål forankret i etisk teori*
- kan legge til rette for samhandling i klasser og grupper på trinn 1–7 og i ettertid kritisk analysere aktiviteten
- kan anvende forskningsbasert kunnskap til å forebygge mobbing og analysere og iverksette tiltak som skal motvirke mobbing
- kan planlegge og delta i forskningsbaserte utviklings- og endringsprosesser i skolen og kritisk vurdere disse i etterkant

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- kan anvende forskningsbasert kunnskap om metakognisjon og selvregulering til å styrke elevens læringsprosess
- kan kritisk analysere og delta i samfunnsdebatter om utdanningspolitikk
- kan, med utgangspunkt i forskningsbasert og profesjonsrettet kunnskap i pedagogikk, gjennomføre og formidle eget forskningsarbeid i tråd med vitenskapelige prinsipp
- *kan identifisere og analysere utfordringer i skolehverdagen i en pluralistisk skole og utnytte muligheter den gir*
- kan bidra til innovasjonsprosesser og ta ansvar for samarbeid og utviklingsarbeid som fremmer faglig og pedagogisk nytenkning i skolen

Pedagogikk og elevkunnskap – modul for religion, livssyn og etikk (oppsummert)

(syklus 2-formuleringer i kursiv)

KUNNSKAP

Kandidaten

- har kunnskap om den norske skolen i lys av kristen tradisjon, sekularisering, pluralisme og fundamentalisme
- kjenner til sentrale religioner og livssyn i Norge og deres betydning for elever
- *har avansert kunnskap om elevens danning i et pluralistisk samfunn*

FERDIGHETER

Kandidaten

- kan i opplæringen begrunne, formidle og bruke dokumenter om menneskerettigheter og barns rettigheter
- kan ivareta livssynmangfold i samarbeid med elever og foreldre
- *kan kritisk analysere og anvende skolens verdigrunnlag*
- *kan identifisere og drøfte profesjonsetiske spørsmål forankret i etisk teori*

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- har kunnskap om og kan drøfte didaktiske konsekvenser, utfordringer og muligheter i en skole preget av språklig, kulturelt og religiøst mangfold
- *kan identifisere og analysere utfordringer i skolehverdagen i en pluralistisk skole og utnytte muligheter den gir*

8. Matematikk

8.1 Faget i utdanningen

Matematikklærere skal legge til rette for matematikkundervisning i tråd med relevant forskning og gjeldende læreplan. Studiet er erfaringsbasert og forskningsbasert, det innebærer solid tilknytning til praksis. Matematikklærere må kunne analysere elevenes matematiske utvikling, være gode matematiske veiledere og samtalepartnere, kunne velge ut og lage gode matematiske eksempler og oppgaver som fremmer alle elevers matematiske kompetanse, kreativitet og positive holdning til matematikk. Som framtidig matematikklærer skal studenten selv arbeide utforskende og kreativt med faget.

Matematisk språk og tenkning utvikles gjennom aktiviteter som fremmer resonnering, argumentasjon og begrunnelse. Matematikklærere må kunne gjennomføre og forstå matematiske prosesser og argumenter, og analysere forslag fra andre med tanke på holdbarhet og potensial. Studenten skal selv ha en reflektert forståelse av matematikken elevene skal lære og kunne gjøre faget tilgjengelig for alle elever.

Bruk av ulike representasjoner er nødvendig for å gjøre matematiske begrep og ideer tilgjengelige for elever. For å utvikle sin matematiske forståelse og evne til problemløsning trenger elevene å arbeide med sammenhenger og overganger mellom ulike representasjoner. Studenten skal legge til rette for elevers arbeid med ulike representasjoner.

Meningsfulle matematiske samtaler er sentralt i utviklingen av matematisk forståelse. Gjennom samtale og diskusjon kan lærere inkludere alle elever i matematisk resonnering og argumentering, stimulere til kritisk matematisk tenking og drøfte matematikkens rolle i samfunnet. Studenten skal legge til rette for meningsfulle matematiske samtaler med og mellom elever.

Lærere skal invitere elever til å dele sin matematiske tenking, lytte til og vurdere denne med tanke på utvikling av matematisk kompetanse. Det skal legges til rette for undervisning ut fra elevenes ulike behov, der ulik kulturell, språklig og sosial bakgrunn både tas hensyn til men også ses som ressurs i undervisningen. Som framtidig matematikklærer skal studenten støtte elevene i deres tro på seg selv og at en gjennom hardt arbeid, individuelt og kollektivt, utvikler forståelse av matematiske ideer og sammenhenger.

8.2 Matematikk 1

Presentasjon av emnet (30stp)

I matematikk 1 arbeides det med sentrale didaktiske og faglige sider ved matematikkundervisning på trinn 1–7, med spesiell vekt på begynneropplæringen. Viktig i emnet er arbeid med ulike aspekt ved tall og tallbehandling inkludert posisjonssystemets sentrale betydning. Utvikling av grunnleggende tallforståelse er sentralt. Kunnskap om additive og multiplikative strukturer knyttes til arbeid med varierte strategier på områda tall

og regneoperasjoner. Videre arbeides det med utforskning av sammenhenger mellom tall, og hvordan generalisering av egenskaper ved tall legger til rette for algebraisk tenking. Grunnleggende begrepsmessig forståelse av brøk behandles grundig. Sentralt i emnet er også arbeid med begrepsutvikling i geometri og måling, og i statistikk og sannsynlighet.

Læringsutbytte for matematikk 1

KUNNSKAP

Kandidaten

- har dypdekunnskap om matematikken elevene arbeider med på barnetrinnet med spesiell vekt på begynneropplæringen
- har kunnskap om matematiske lærings- og utviklingsprosesser og hvordan legge til rette for at elever kan ta del i slike prosesser
- har kunnskap om interaksjonsmønster, kommunikasjon og språkets rolle for læring av matematikk og om ulike syn på læring av matematikk
- har kunnskap om ulike representasjoner og betydningen bruk av og overganger mellom representasjoner kan ha for elevers læring
- har kunnskap om hvordan grunnleggende ferdigheter medvirker til utviklingen av matematisk kompetanse
- har kunnskap om bruk av ulike læremidler, både digitale og andre, og muligheter og begrensninger ved slike læremidler
- har kunnskap om matematikkens historiske utvikling, spesielt utviklingen av tallbegrep og tallsystemer
- har kunnskap om matematikkfagets innhold i barnehagen og på ungdomstrinnet og om overgangene fra barnehage til skole og fra barnetrinn til ungdomstrinn

FERDIGHETER

Kandidaten

- kan planlegge, gjennomføre og vurdere matematikkundervisning for alle elever på trinn 1–7 med fokus på variasjon og elevaktivitet
- kan bruke arbeidsmåter som fremmer elevenes undring, kreativitet og evne til å arbeide systematisk med utforskende aktiviteter, resonnering og argumentasjon
- kan kommunisere med elever, lytte til, vurdere, gjøre bruk av elevers innspill og stimulere elevenes matematiske tenking
- kan analysere og vurdere elevers tenkemåter, argumentasjon og løsningsmetoder ut fra ulike perspektiv på kunnskap og læring
- kan legge til rette for tidlig innsats og tilpasse opplæringen til elevens ulike behov

- kan vurdere elevenes måloppnåelse, begrunne vurderingene og gi læringsfremmende framovermeldinger
- kan forebygge og oppdage matematikkvansker og tilrettelegge for mestring hos elever med ulike typer matematikkvansker

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- har innsikt i matematikkfagets betydning som allmenndannende fag og dets samspill med kultur, filosofi og samfunnsutvikling
- har innsikt i matematikkfagets betydning for utvikling av kritisk demokratisk kompetanse

8.2.1 Vurdering – nasjonal deleksamen

Vurderingsformene for matematikk 1 skal inneholde en nasjonalt gitt skriftlig skoleeksamen med varighet fire klokketimer, med et omfang tilsvarende 5 studiepoeng. Denne avholdes på sentralt gitt dato mot slutten av enten høst- eller vårsemesteret etter institusjonens valg.

Nasjonaleksamenen må være bestått for å få godkjent emnet Matematikk 1.

Eksamenen skal prøve følgende fire læringsutbyttebeskrivelser anvendt på det matematikkfaglige emnet *algebraisk tenkning*:

Kandidaten

- har dybdekunnskap om matematikken elevene arbeider med på barnetrinnet med spesiell vekt på begynneropplæringen
- har kunnskap om ulike representasjoner og betydningen bruk av og overganger mellom representasjoner kan ha for elevers læring
- har kunnskap om bruk av ulike læremidler, både digitale og andre, og muligheter og begrensninger ved slike læremidler
- kan analysere og vurdere elevers argumentasjon og løsningsmetoder ut fra ulike perspektiv på kunnskap og læring

Algebraisk tenkning går på tvers av ulike matematiske temaer som det jobbes med på 1.-7. trinn. Slik tenkning innebærer søk etter samvariasjon, generelle strukturer, mønstre og relasjoner, beskrivelse av disse ved bruk av ord og symboler, og resonnering og argumentasjon. Det skjer her i arbeid med tall og regneoperasjoner, og situasjoner fra matematikk eller «virkeligheten» som omhandler samvariasjon mellom størrelser. Et viktig aspekt ved algebraisk tenkning er bruk av ord eller symboler til å beskrive vilkår en størrelse skal oppfylle, som for eksempel i arbeid med ligninger og ulikheter.

8.3 Matematikk 2

Presentasjon av emnet (30 stp)

I dette emnet fordyper studenten seg i noen av de matematikkdiraktiske og matematikkfaglige temaene fra matematikk 1. Blikket er mer rettet mot forskning enn i matematikk 1.

Læringsutbytte for matematikk 2

KUNNSKAP

Kandidaten

- har kunnskap om å arbeide med og undervise i ulike typer argumentasjonsformer og matematiske bevis innen de matematiske hovedområder på trinn 1–7
- har kunnskap om den systematiske oppbygningen av matematiske teorier
- har kunnskap knyttet til progresjonen i matematikkfaglige emner gjennom grunnskolen: begynneropplæring, overgangen fra barnehage til skole og overganger mellom trinnene i skolen.
- har kunnskap om metoder innenfor matematikkdiraktisk forskning

FERDIGHETER

Kandidaten

- kan formidle spesialkunnskap innen et utvalgt matematikkdiraktisk og/eller matematikkfaglig emne relevant for trinn 1–7, med spesielt fokus på begynneropplæringen
- kan gjennomføre enkle matematikkdiraktiske undersøkelser
- kan vurdere elevenes læring i faget som grunnlag for tilrettelegging av undervisning og tilpasset opplæring
- kan bruke varierte undervisningsformer forankret i teori og egen erfaring
- kan arbeide teoriforankret og systematisk med kartlegging av matematikkvansker og opplæring tilpasset elever som har matematikkvansker

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- kan initiere og lede utviklingsarbeid knyttet til matematikkundervisning
- kan delta og bidra i FoU-prosjekt og andre samarbeidsprosjekt med tanke på å forbedre matematikkfagets undervisningspraksis

9. Norsk

9.1 Faget i utdanninga

Lærerutdanningsfaget norsk er eit samansett og mangfaldig språk-, kultur- og litteraturfag og ein praksisarena for kvalifisert arbeid med språk og tekstar – i ulike sjangrar og modalitetar, frå fortid og samtid. Faget legg eit viktig grunnlag for kulturforståing, danning og kritisk tenking, særleg gjennom innsikt i korleis språk og tekstar formar og blir forma av kulturelle fellesskap. Norskfaget har ein historisk og nasjonal basis samtidig som allmenne og internasjonale perspektiv er sentrale for forståinga av det samfunnet vi er ein del av. Noreg er eit fleirkulturelt samfunn i endring, og norskfaget må heile tida utviklast i tråd med samfunnsutviklinga.

Som språkfag har norsk ein særeigen posisjon. Språket spelar ei fundamental rolle for læring, kritisk tenking og kommunikasjon. Det heng såleis tett saman med identitetsutviklinga til den einskilde språkbrukaren og med kultur- og samfunnsutviklinga gjennom historia. Samtidig er språket inngangen til aktiv deltaking i arbeidsliv og demokratiske prosessar. Gjennom arbeid med språk og tekstar skal lærerutdanningas norskfag legge grunnlaget for at studentane på kvalifisert vis kan bidra til at elevar blir trygge og aktive språkbrukarar som utviklar språk- og tekstkunnskap tilpassa trinn og alder.

Litterære tekstar går i aktiv dialog med kulturens utvikling og spenningar, livsvilkår og tenkemåtar. Både fiksjons- og saktekstar gir innsyn i kulturelle og historiske referanserammer og innbyr til refleksjon og kritisk tenking. Skjønnlitteratur har på same tid eit særleg potensial for styrking av førestellingsevne og empati. Arbeid med tekstar i ulike medium og sjangrar og frå ulike perspektiv – estetiske, kommunikative, kulturelle og historiske – skal legge grunnlaget for gode tekstval og fagleg litteraturarbeid som innbyr elevar på trinn 1–7 til oppleving og tolking, nyskaping og kritisk refleksjon.

Å lytte og tale, lese og skrive, sjå og vise er sentrale aktivitetar i all kommunikasjon og læring. Norskfaget gir spesialisert kunnskap om slike prosessar og rikeleg høve til å praktisere dei i fagleg arbeid. Studentane skal vidareutvikle evna til å vurdere og diskutere eigne og andres tekstar og til å bruke relevante tekstar og medium i fagleg arbeid. Dei skal lære å forstå korleis elevar utviklar og vidareutviklar grunnleggande munnleg og skriftleg tekstkyndigheit, og dei skal rustast til fagspesifikk undervisning i lesing, skiving og munnleg aktivitet tilpassa elevar med ulik bakgrunn og varierende ferdigheiter på trinn 1–7.

Studentane skal vurderast i bokmål og nynorsk. For reglar om fritak, sjå forskrift §5.

9.2 Norsk 1

Presentasjon av emnet (30 stp)

Norsk 1 gir eit første grunnlag for norskundervisning på trinn 1–7. Sentralt står språklege og litterære emne, fagdidaktiske spørsmål og arbeid med dei grunnleggande ferdigheitene, særleg munnleg kommunikasjon og lese- og skriveopplæring for elevar med norsk som første- og

andrespråk. Emnet legg òg vekt på at studentane skal utvikle sine eigne språkferdigheiter og sin eigen tekstkompetanse og formidlingsevne.

Læringsutbytte for norsk 1 (30 stp)

KUNNSKAP

Kandidaten

- har kunnskap om språket som system og språket i bruk
- har omfattande kunnskap om barns språkutvikling
- har kunnskap om språkleg identitet, norsk som andrespråk og fleispråkleg praksis
- har kunnskap om kva som kjenneteiknar munnlege, skriftlege og multimodale tekstar, på nynorsk og bokmål, i ulike sjangrar og medium
- har kunnskap om eit utval skjønnlitterære tekstar i ulike sjangrar og medium, med vekt på litteratur for barn og unge
- har brei kunnskap om metodar i den første lese- og skriveopplæringa og i lese- og skriveopplæringa på mellomtrinnet
- har kunnskap om kartleggingsprøver, nasjonale prøver og læremiddel for trinn 1–7, både digitale og andre

FERDIGHEITER

Kandidaten

- kan bruke kunnskap om språk og språkutvikling i språkstimulerande arbeid og gjere greie for fagdidaktiske val som skal fremje munnleg og skriftleg språkutvikling for alle elevar
- kan bruke kunnskap om kva som kjenneteiknar ulike tekstar og sjangrar i arbeid med munnlege, skriftlege og multimodale tekster i ulike medium
- kan planlegge, gjennomføre og evaluere elev- og klassesamtaler
- kan bruke ulike metodar i den første og den vidare lese- og skriveopplæringa og tilpasse opplæringa for elevar med ulik bakgrunn og varierende ferdigheiter i norsk
- kan kjenne att teikn på lese-, skrive- og språkvanskar
- kan kartlegge og vurdere lese- og skriveferdigheiter og gi læringsfremjande respons til alle elevar
- kan vurdere ulike norskfaglege læremiddel, digitale og andre
- meistrar skriftleg nynorsk og bokmål og kan undervise elevar i begge målformer

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- kan legge til rette for at elevane utviklar og vidareutviklar grunnleggande språkferdigheiter og blir tekstkyndige språkbrukarar som kan delta aktivt i klasserommet og på andre sosiale arenaer

- kan planlegge og gjennomføre norskundervisning i sentrale emne og gjere greie for elevtilpassa fagdidaktiske val
- kan vurdere eigen praksis med gjeldande læreplanar, fagkunnskap og fagdidaktisk innsikt som grunnlag

9.3 Norsk 2

Presentasjon av emnet (30 stp)

Norsk 2 bygger på norsk 1. Emnet gir historisk bakgrunn og meir omfattande kunnskap om sentrale språklege og litterære emne, djupare innsikt i fagdidaktiske spørsmål i begynnaropplæringa og i norskundervisninga på mellomtrinnet, og betre fagleg grunnlag for arbeid med læringsfremjande vurdering og tilpassa norskopplæring for *alle* elevar. Studentane får òg gode høve til å vidareutvikle sine eigne språkferdigheiter og sin eigen tekstkompetanse og formidlingsevne.

Læringsutbytte for norsk 2

KUNNSKAP

Kandidaten

- har omfattande kunnskap om språkleg variasjon og norsk som første- og andrespråk
- har kunnskap om språkhistorie, språklege endringsprosessar i eldre og nyare tid og gjeldande normering av nynorsk og bokmål
- har kunnskap om samisk språk, litteratur og kultur, nasjonale minoritetsspråk og nabospråk
- har kunnskap om litteraturhistorie og brei kunnskap om skjønnlitteratur frå ulike tider, for barn, unge og vaksne
- har brei kunnskap om litteraturdidaktiske tilnærmingar og kunnskap om ulike litteraturteoretiske perspektiv
- har omfattande kunnskap om munnleg kommunikasjon, begynnaropplæringa og den vidare opplæringa i lesing og skriving

FERDIGHEITER

Kandidaten

- kan bruke grammatikk- og språkkunnskap, tekst- og litteraturkunnskap i analyse av munnlege, skriftlege og multimodale tekstar
- kan gi tilpassa opplæring for minoritetslevar med varierende ferdigheiter i munnleg og skriftleg norsk
- kan legge til rette for variert arbeid med skjønnlitteratur og sakprega tekstar i tradisjonelle og moderne medium
- kan bruke relevante metodar og ny teknologi på måtar som fremjar samarbeid og fagleg progresjon i begynnaropplæringa og den vidare lese- og skriveopplæringa

- kan legge til rette for at elevar på trinn 1–7 lærer å lese, skrive og diskutere saktekstar og skjønnlitterære tekstar i ulike sjanrar og medium
- kan skrive akademiske fagtekstar på nynorsk og bokmål

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- har innsikt i skulefagets historie og eigenart som språk-, kultur-, litteratur- og dannelsesfag
- kan formidle fagstoff om språk, litteratur, tekstar og medium i relevante uttrykksformer
- kjenner til norskdidaktisk forskning og utviklingsarbeid og kan drøfte forskingsetiske problemstillingar
- kan planlegge, gjennomføre og vurdere fagleg og tverrfagleg utviklingsarbeid på trinn 1–7 i samarbeid med andre

10. Engelsk

10.1 Faget i utdanningen

Engelsk har en unik stilling som verdensspråk og gir oss anledning til å delta i det globale fellesskapet. Vi trenger engelsk i utdanning, arbeidsliv og fritid og for å utvikle mellommenneskelig kommunikasjon og forståelse i en verden i stadig endring. Engelsklærerens hovedoppgave er derfor å utvikle både sin egen og elevenes språklige, kommunikative, og interkulturelle kompetanse.

Engelsk er et språk-, kultur-, og litteraturfag. Engelsklærere skal legge til rette for engelskundervisning i tråd med relevant forsknings- og utviklingsarbeid og gjeldende læreplan. Engelsklærerne må være trygge språkmodeller i klasserommet og ha innsikt i egne læringsstrategier. De må kunne lede læringsarbeidet i faget til beste for en mangfoldig elevgruppe, fra elevene starter som nybegynnere til de blir mer selvstendige språkbrukere i løpet av barnetrinnet. Dette innebærer at lærerstudentene gjennom engelskstudiet skal få innsikt i hvordan de grunnleggende ferdighetene er en integrert del av arbeidet med faget. Engelsklærerne må ha solid kunnskap om hvordan barn tilegner seg språk og om hvordan faget kan tilpasses aldersgruppen. De må også ha kunnskaper om det engelske språkets strukturer og om hvordan engelskspråklige tekster og andre kulturelle uttrykk kan benyttes for å fremme elevenes språklæring, nytenkning og evne til refleksjon.

10.2 Engelsk 1

Presentasjon av emnet (30 stp)

Engelsk 1 for trinn 1–7 omfatter engelskundervisning for hele barnetrinnet, hva som kjennetegner elevene i denne aldersgruppen og deres tidlige språkutvikling i engelsk. Emnet gir en innføring i engelskdidaktikk, språklige emner og et variert utvalg av litteratur, både skjønnlitteratur og sakprosa, og andre kulturelle uttrykk.

Læringsutbytte for engelsk 1

KUNNSKAP

Kandidaten

- har kunnskap om hvordan barn lærer språk, med fokus på begynneropplæring
- har kunnskap om flerspråklighet som ressurs i klasserommet
- har kunnskap om læreplanverket, nasjonale prøver, kartleggingsverktøy, og læremidler for engelskfaget
- har kunnskap om tilegnelse av ordforråd og om strukturer i engelsk fra lyd- til tekstnivå
- kjenner til sanger, rim, litteratur og andre kulturelle uttrykk som kan brukes i undervisning av barn

- kjenner forsknings- og utviklingsarbeid som er relevant for engelskfaget på trinn 1–7

FERDIGHETER

Kandidaten

- kan bruke engelsk muntlig og skriftlig, sikkert og selvstendig
- kan planlegge og lede varierte og differensierte læringsaktiviteter, også digitale, som fremmer dybdelæring og utvikling av de grunnleggende ferdighetene
- kan oppdage lese- og skrivevansker og legge til rette for tilpasset opplæring
- kan bruke undervisvurdering for å veilede elever i engelskopplæringen
- kan muntlig og skriftlig diskutere et utvalg av skjønn- og faglitteratur
- kan innhente og tilrettelegge informasjon om samfunnsspørsmål og kulturelle tema til bruk i undervisningen

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- kan formidle relevant fagstoff og kommunisere på engelsk på en måte som er tilpasset elever på trinn 1–7
- kan reflektere over egen læring og undervisningspraksis i lys av etiske grunnverdier og skolens ansvar for barn og unges personlige vekst
- kan arbeide selvstendig og sammen med andre for å tilrettelegge for elevers læring og utvikling
- kan vedlikeholde og utvikle sin egen språklige og didaktiske kompetanse

10.3 Engelsk 2

Presentasjon av emnet (30 stp)

Engelsk 2 bygger på engelsk 1 og gir større innsikt i engelskdidaktiske spørsmål i begynneropplæringen og på mellomtrinnet. Emnet omfatter videreutvikling av studentens egen språkferdighet og tekstkompetanse. Studentene vil videreutvikle sine kunnskaper om språkets strukturer, om litteratur og andre kulturelle uttrykk. I tillegg vil engelsk 2 utvikle studentenes kunnskaper om samfunnsspørsmål i engelsktalende land. Engelsk 2 gir økt erfaring i bruk av inspirerende og læringsfremmende aktiviteter og arbeidsmåter og økt innsikt i valg og bruk av tekster og andre læringsressurser.

Læringsutbytte for engelsk 2

KUNNSKAP

Kandidaten

- har omfattende kunnskap om hvordan barn lærer språk, med fokus på begynneropplæring
- har omfattende kunnskap om flerspråklighet som ressurs i klasserommet
- har kunnskap om engelsk som verdensspråk og hva dette innebærer for utviklingen av språklig, kommunikativ og interkulturell kompetanse
- har kunnskap om sentrale dokumenter og ressurser for engelskfaget
- har detaljert kunnskap om tilegnelse av ordtilfang og om strukturer i engelsk fra lyd- til tekstnivå
- kjenner til et rikt utvalg sanger, rim, litteratur, film og andre kulturelle uttrykk som kan brukes i undervisning av barn

FERDIGHETER

Kandidaten

- kan bruke engelsk muntlig og skriftlig, sikkert og funksjonelt i ulike sjangre
- kan planlegge, lede og kritisk vurdere varierte og differensierte læringsaktiviteter, også digitale, som fremmer dybdelæring og utvikling av de grunnleggende ferdighetene
- kan kartlegge og vurdere lese- og skriveferdigheter og sette i verk relevante tiltak for tilpasset opplæring
- kan bruke underveisvurdering for å veilede elever i engelskopplæringen
- kan muntlig og skriftlig diskutere et rikt utvalg skjønn- og faglitteratur
- kan innhente og tilrettelegge informasjon om samfunns spørsmål og kulturelle tema til bruk i undervisningen, blant annet i tverrfaglige prosjekt
- kan finne fram til, forstå, vise til og reflektere over relevant engelskfaglig forskningslitteratur og skrive akademiske fagtekster

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- kan reflektere kritisk over egen læring og praksis i lys av etiske grunnverdier og skolens ansvar for barn og unges personlige vekst
- kan arbeide selvstendig og sammen med andre for å kartlegge og tilrettelegge for elevers læring og utvikling
- kan vedlikeholde og utvikle egen språklig og didaktisk kompetanse og bidra til faglig utvikling og nytenkning

11. Kristendom, religion, livssyn og etikk (KRLE)

11.1 Faget i utdanninga

Kunnskap om religionar, livssyn og etikk er viktig for å forstå individ og samfunn, historisk og i dag. Det norske samfunnet er pluralistisk, og kunnskap om livssynsmangfaldet, ulike verdysyn, sekularisering, migrasjon og globalisering står sentralt i skule- og studiefaget. Samstundes har kristen tru og tradisjon i særleg grad prega norsk kultur og har difor ein sentral plass i faget. KRLE i GLU er eit dannelsingsfag og legg eit særskilt grunnlag for arbeidet med skulens verdigrunnlag og samfunnsoppdrag slik dette kjem til uttrykk i føremålsparagrafen for skulen.

Studiefaget har fire hovudområde: fagdidaktikk, kristendomskunnskap, religions- og livssynskunnskap, etikk og filosofi. Fagdidaktiske perspektiv inngår òg i alle hovudområda, og etikk og filosofi er samstundes tverrgåande. Faget bygger på tema og perspektiv frå vitskapsområde som religionsvitskap, teologi, filosofi og idéhistorie, pedagogikk og estetiske fag. Samstundes er studiefaget tufta på fagdidaktisk forskning og tverrfagleg tenking som ligg nært til læraren sin profesjonspraksis. KRLE-lærarane skal såleis kunne legge til rette for undervisning i tråd med ulike typar relevant kunnskap og læreplanen i grunnskolefaget.

Undervisninga skal presentere religionar og livssyn sakleg og med respekt for eigenarten deira, men òg med kritiske perspektiv. Studenten skal utvikle høveleg vurderings- og handlingskompetansane for møtet med elevar på trinn 1–7 i skulen. Faget skal stimulere til refleksjon over fagstoffet og egne livstolkingar og vere kulturoppnande. Det skal i særleg grad kunne fremje dialog og toleranse, noko som føreset fagkunnskap, analytiske tilnærmingar, empati og samarbeidsevne.

Ein KRLE-lærer må kunne forstå den faglege ståstaden til eleven og vere ein god samtalepartnar i spørsmål om religion, sekulære livssyn, etikk og filosofi. Ein må kunne velje ut fagstoff og oppgåver som fremjar kompetanse på dette området. Som framtidige KRLE-lærarar skal studentane sjølve arbeide orienterende og kritisk, men òg utforskande og kreativt, og med det oppnå kompetanse i å undervise og leie læringsprosessar i dette faget.

Utdanningsinstitusjonane må vurdere vektinga mellom dei tre første hovudområda i KRLE 1 i høve til vektinga i skulen sin læreplan. I KRLE 2 kan ein ut frå lokale omsyn vekte annleis, men alle hovudområda må vere rimeleg godt dekte. I GLU 1–7 er det nødvendig at KRLE 1 dekkjer alle sider ved skulefaget. Ein må vere merksam på skilnaden og samanhengen mellom KRLE-faget og fagstoffet i modulen religion, livssyn og etikk i PEL-faget.

11.2 KRLE 1

Presentasjon av emnet (30 stp)

Emnet omfattar åtte hovudtema: jødedom, kristendom, islam, hinduisme, buddhisme, livssyn, etikk og filosofi. I tråd med vektlegginga av skulefaget i trinn 1–7 legg studiefaget opp til ei systematisk, aktuell og praktisk tilnærming der ein særleg ser på arbeidet i skulen med forteljingar, høgtider, etikk, estetikk og på ulike former for religions- og livssynsutøving.

I samband med praksis skal ein særleg arbeide med evaluering av digitale ressursar og andre læremiddel, begynnarpplæring og heim – skulesamarbeid og med utviklinga av ein tolerant lærings- og klasseromkultur.

Studentane skal bli kjende med sentral forskning i fagets didaktikk og i relevante fagemna, særleg i spørsmål knytte til tidleg utvikling hos barn når det gjeld religion, livssyn og etikk og til dei kulturelle tilhøva som elevane veks opp i.

I filosofi vert eldre filosofihistorie vektlagt, og i etikk er utvalde emne frå elevorientert områdeetikk for denne aldersgruppa prioriterte. Arbeidet med dei grunnleggande ferdigheitene er hovudsakeleg knytt til utvikling av munnleg og skriftleg dugleik, med vekt på arbeidet med forteljingsstoffet.

Læringsutbytte for KRLE 1

KUNNSKAP

Kandidaten

- har kunnskap om læreplanen i skulen og utviklinga av religions- og livssynsfaget i Noreg
- har kunnskap om didaktiske utfordringar som er spesielle for faget og om ulike didaktiske tilnærmingar og forskingstradisjonar i skulefaget og studiefaget
- har kunnskap om og kjenner til bruken i skulen av tekstar, forteljingar, høgtider, lære, ritual og andre praksisar, etikk og estetikk i religionar og livssyn
- har kunnskap om eit utval kristne kyrkjesamfunn og kristendomens historie med vekt på tida fram til og med reformasjonen og arbeidet med historiske tema i skulen
- har kunnskap om filosofihistorie med vekt på antikken og utfordringane knytte til arbeidet med filosofiske problemstillingar i faget
- har kunnskap om pluralisering, sekularisering og religions- og livssynskritikk som undervisningstema og bakgrunnsorientering for andre delar av faget
- har kunnskap om grunnlagsetikk og grunnlagsetikkens rolle som bakgrunn for å forstå etiske og moralske problemstillingar

FERDIGHEITER

Kandidaten

- kan planlegge, gjennomføre og vurdere KRLE-undervisning i faget som grunnlag for elevretta vurdering som verkar utviklande for alle elevane
- kan bruke varierte arbeidsmåtar som integrerer begynnaropplæring og dei grunnleggande ferdigheitene
- kan nytte etiske grunnlagsteoriar på emne frå profesjonsetikken og på elevorientert områdeetikk
- kan identifisere og handtere utfordringar knytte til korleis skulen og elevane møter livssynsmangfald og etisk mangfald
- kan leie filosofiske samtalar som samlar elevgrupper i utforskande fellesskap
- kan samarbeide med elevar, kollegaer, føresette og aktørar i lokalmiljøet

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- kan drøfte kva religion og livssyn kan ha å seie for den enkelte og for samfunnet
- har grunngeve synspunkt på kva det inneber å vere KRLE-lærer
- kan gjere greie for og ta stilling til etiske spørsmål som gjeld skulen og elevane
- kan reflektere kritisk over skulefaget og vidareformidle forskning om barn, religion og livssyn

11.3 KRLE 2

Presentasjon av emnet (30 stp)

KRLE 2 gjev fordjuping i alle dei fire hovudområda, dels i emne og perspektiv frå læreplanen for grunnskulen, dels i emne eller perspektiv som utdanningsinstitusjonen eller studenten sjølv vel. KRLE 2 skal vidare gje fordjuping i arbeidet med yngre (1. –4. trinn) og eldre (5.–7. trinn) barn og korleis dei lærer i faget.

I samband med praksis skal ein arbeide med lokale læreplanar og vurderingar som fremjar læring og utvikling i faget og særleg med utfordringar knytte til læringsorienterte vurderingar i haldnings- og trusspørsmål.

Studiet legg vekt på bruk av estetiske arbeidsformer og digitale ressursar i faget. Ein skal særleg arbeide med spørsmål knytte til nyare religions- og filosofihistorie, aktuelle etiske spørsmål og med samanlikningar av religionar. Det same gjeld forskning om minoritetar, modernitet og sekularisering med relevans for skulen.

Læringsutbytte for KRLE 2

KUNNSKAP

Kandidaten

- har omfattande kunnskap om kristne tekstar og om kristent mangfald lokalt og globalt
- har omfattande kunnskap om eit utval av tekstar og aktuelle perspektiv i religionar, religiøse rørsler og sekulære ideologiar og om arbeidet med dette i skulen
- har kunnskap om filosofihistorie med vekt på nyare tid og på moderniteten og utfordringane knytte til arbeidet med desse emna
- har kunnskap om pluralisering, sekularisering og religions- og livssynskritikk som undervisningstema og bakgrunnsorientering for andre delar av faget
- har kunnskap om sentrale etiske og filosofiske problemstillingar som minoritetsspørsmål, diskriminering og kroppsfokusering i barnekulturen
- har kunnskap om korleis estetiske arbeidsformer kan vere med å fremje læring, motivasjon og variasjon i arbeidet med faget
- har omfattande kunnskap om forskning på barn i høve til religion, livssyn og etikk

FERDIGHEITER

Kandidaten

- kan gjere grundig greie for tekstar og kjeldekritikk, på ulike praksisar og mangfald og for aktuelle perspektiv i kristendomen og i andre lokalt valde tradisjonar (jf. innleiinga om lokale val)
- kan lage undervisningsopplegg som nyttar estetiske arbeidsformer og digitale verktøy
- kan drøfte aktuelle filosofiske og etiske problemstillingar ut frå ulike religiøse, livssynsmessige og ideologiske posisjonar
- kan reflektere sjølvstendig over ulike arbeidsformer som vert nytta i skulefaget
- kan drøfte lokale læreplanar og utvikle skisser til slike

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- har omfattande kunnskap om religionar, livssyn og ideologiar og kan nytte kunnskapen på ulike måtar i skulen generelt
- har omfattande kunnskap om aktuelle filosofiske og etiske problemstillingar og kan nytte han på ulikt vis i og utanfor skulefaget
- kan drøfte og bruke dei grunnleggande dugleikane i KRLE

12. Kroppsøving

12.1 Faget i utdanningen

Faget kroppsøving for grunnskolelærerutdanning trinn 1–7 skal kvalifisere for undervisning i kroppsøving i de første sju trinnene i grunnskolen.

Undervisningen i faget skal være integrert, forskningsbasert og profesjonsorientert. Den tar utgangspunkt i kroppsøving som et allmenndannende fag og skal være knyttet til praksisfeltet. Faget skal gi studenten faglig, pedagogisk og fagdidaktisk kompetanse til å arbeide ut fra gjeldende læreplan, utvikle faget i framtida og ivareta de kroppslige dimensjonene ved det å være menneske.

Studenten skal tilegne seg kunnskap om og erfaring med undervisning i ulike bevegelsesmiljø som er relevant for trinn 1–7. Kunnskap om hva som fremmer kroppslig læring, positiv selvforståelse og bevegelsesglede er sentralt. Faget skal styrke profesjonsidentitet og studentens arbeid med mangfold og forskjellighet i skolen. Undervisningen skal utvikle studentens lærerkompetanse, individuelt og i samarbeid med andre.

12.2 Kroppsøving 1

Presentasjon av emnet (30 stp)

Emnet er en innføring i det å være lærer i kroppsøving på trinn 1–7 i grunnskolen. Det legges vekt på kroppsøving som en del av begynneropplæringen i skolen og på at faget har et særlig ansvar for allsidig kroppslig læring og opplevelse. Tilrettelegging for lek i varierte former, bruk av nærmiljø og begynneropplæring i idretts- og bevegelsesaktiviteter, står sentralt.

Fagdidaktikken i emnet bygger på en praktisk tilnærming. Studenten får prøve seg i ulike aktivitetsformer og i variert undervisning i kroppsøving, samt reflektere rundt hvordan dette er egnet til å fremme kroppslig læring, positiv selvforståelse og bevegelsesglede for alle elever. Samarbeid med praksisskole er av vesentlig betydning for å nå målsetningene i emnet. Den fagspesifikke kompetanse tilegnes gjennom praktisk og teoretisk undervisning og profesjonspraksis.

Læringsutbytte for kroppsøving 1

KUNNSKAP

Kandidaten

- har kunnskap om kroppsøvingsfagets formål, egenart og legitimering samt forbindelse til andre skolefag
- har kunnskap om hva som kan fremme bevegelsesglede for elever på trinn 1–7
- har kunnskap om undervisningsplanlegging, -gjennomføring og -evaluering i kroppsøving

- har kunnskap om vurdering i kroppsøving på trinn 1–7
- har kunnskap om lek og bevegelsesaktiviteter i barns oppvekst
har kunnskap om forutsetninger for læring på bakgrunn av vekst og utvikling hos eleven på trinn 1–7
- har kunnskap om kroppen som symbol i dagens samfunn med vekt på hvordan dette kommer til uttrykk i barnekultur

FERDIGHETER

Kandidaten

- kan planlegge, gjennomføre og evaluere undervisning i kroppsøving ut fra lovverk, gjeldende læreplan og profesjonsetiske retningslinjer
- kan legge til rette for læringsarbeid som kan fremme bevegelsesglede i lek, nærmiljøaktivitet og varierte bevegelsesformer
- kan vurdere elevenes kroppslige læring og forutsetninger som grunnlag for tilpasset opplæring og læringsfremmende tilbakemeldinger
- kan utvikle og bruke egne ferdigheter og kunnskaper i varierte bevegelsesaktiviteter som lek, dans, nærmiljøfriluftsliv og idrettsaktivitet med tanke på begynneropplæring og undervisning i kroppsøving
- kan utforske egne kroppslige uttrykk og lede og gjennomføre skapende prosesser hvor bevegelseserfaring og refleksjon er sentralt
- kan vurdere elevens måloppnåelse, begrunne vurderingene og legge til rette for elevens egenvurdering
- kan identifisere farer, vurdere og ivareta elevenes sikkerhet i ulike aktiviteter og bevegelsesmiljø
- kan gi svømmeopplæring på trinn 1–7 og utføre livreddende førstehjelp samt livberging i vann
- kan inkludere de grunnleggende ferdighetene i undervisningen på fagets premisser

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- kan drøfte på hvilken måte kroppsøving bidrar til elevens allmenndanning
- kan kommunisere med elever, foresatte og kolleger om kroppsøving
- kan arbeide med kroppsøving og bevegelsesaktivitet i tverrfaglig perspektiv

12.3 Kroppsøving 2

Presentasjon av emnet (30 stp)

Emnet bygger på kroppsøving 1. Gjennom arbeidet med kroppsøving 2 skal studenten øke sin praktisk-didaktiske kompetanse og videreutvikle selvstendig og faglig refleksjon over undervisning og læring i kroppsøving. I emnet inngår kunnskap om og erfaring med forskning

og utviklingsarbeid innenfor begynneropplæring i kroppsøving. Kroppsøving blir belyst og drøftet videre i tverrfaglig sammenheng og knyttet til mangfold og forskjellighet i elevgruppen i skolen. I emnet inngår også kunnskap om kroppen i bevegelse samt treningsprinsipper for barn.

Læringsutbytte for kroppsøving 2

KUNNSKAP

Kandidaten

- har kunnskap om fagdidaktisk forskning i kroppsøving
- har kunnskap om vurdering og dokumentasjon av læring i kroppsøving
- har kunnskap om kroppsøving og kroppslig læring i tverrfaglig perspektiv
- har kunnskap om begrepet fair play og respekt for andre i tilknytning til kroppsøving på trinn 1–7
- har kunnskap om bevegelsesmiljø, aktivitet og treningsprinsipper egnet for elever på trinn 1–7
- har kunnskap om kroppen i bevegelse, spesielt med tanke på læring av bevegelsesaktiviteter

FERDIGHETER

Kandidaten

- kan arbeide tverrfaglig med utgangspunkt i kroppsøving
- kan vurdere fagdidaktiske problemstillinger og bruke relevant teori og forskning til å forbedre undervisning i kroppsøving
- kan planlegge, gjennomføre og vurdere utviklingsarbeid knyttet til egen lærerkompetanse og undervisning i kroppsøving

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- kan bidra til nytenking og innovasjon i faget kroppsøving og til skoleutvikling med utgangspunkt i kroppsøving
- kan arbeide med mangfold og forskjellighet i kroppsøving og reflektere over fagets innhold og rolle i en flerkulturell skole
- kan utøve profesjonalitet som kroppsøvingslærer

13. Kunst og håndverk

13.1 Faget i utdanningen

Kunst og håndverk i grunnskolen er et allmenndannende fag som gjennom ulike estetiske læreprosesser skal gi elevene muligheter for å tilegne og nyttiggjøre seg de visuelt og fysisk sansbare ytringsformene som representerer vår kulturarv. Faget i lærerutdanninga omfatter design, kunst og arkitektur. I spennet mellom praktisk skapende arbeid, profesjonspraksis, fagteori og gjeldende læreplaner, legges det særlig vekt på at sammenhengene blir tydelige mellom egen faginnsikt og kompetanse i å planlegge, gjennomføre og vurdere i skolefaget kunst og håndverk.

Faget skal gi grunnleggende forståelse av læring i praktiske, utforskende og sansbart kommuniserende fagområder. Det kulturelle mangfoldet skal bli møtt med åpenhet i fagets skapende og kunstneriske ytringsformer. Kunnskap om fagets identitetsskapende karakter skal ivareta de kulturelle erfaringer studenter og elever bringer med seg. På tvers av landegrenser skal faget ta opp i seg kulturenes ytringsformer både i fortid og samtid. Faget skal gi innsikt i forholdet mellom kvalitet og forbruk, natur og kultur, og kunne bruke sin egenart som bindeledd i samarbeid på tvers av fag. Gjennom praktisk skapende arbeid og refleksjon, vil studenten utvikle kunnskap om didaktiske muligheter som ligger i håndverksmessige og kunstneriske språkformer. Faget skal fremme studentens kritiske bevissthet og vilje til å være en aktiv medskaper av kultur i vår samtid. Arbeidet skal på alle nivå omfatte forskningsbasert kunnskap og erfaring knyttet til de aktivitets- og erkjennelsesformer vi finner i faget, i gjeldende læreplaner for grunnskolen og i praksisfeltet.

Kunnskap om elevenes livsverden, uttrykks- og læringsformer skal bidra til at studenten utvikler evner til elevaktive, undersøkende arbeidsmåter som stimulerer til faglig oppfinnsomhet, problemløsning, mestring, gjennomføringsevne og bærekraftig miljøtenkning. Studenten skal etter fullført utdanning kunne gi elevene begynneropplæring, være fortrolig med grunnleggende ferdigheter i faget, og kunne arbeide gjennomtenkt og ansvarlig med planlegging og tilpassing for elevenes læring.

13.2 Kunst og håndverk 1

Presentasjon av emnet (30 stp)

Kunst og håndverk 1 gir innføring i kunst, design og arkitektur. Studenten skal få erfaring med varierte arbeidsmetoder og ulike slags medier knyttet til begynneropplæring i gjeldende læreplan for trinn 1–7 i grunnskolen. Emnet vektlegger arbeid med håndverk, materialer, redskap og teknikker. Leik, ferdighetstrening og utforskning står sentralt. Materialer, farger, former og digitale uttrykk bearbeides med metoder og verktøy tilpasset trinn 1–7. Fagdidaktikk og profesjonspraksis er en integrert del av arbeidet. Undervisningen tar opp skolefagets historie frem til i dag og legitimerer det som allmenndannende. Den forbereder studenten på sitt yrke med praktiske øvinger relatert til fagets vitenskapelige perspektiver og metoder. Egne erfaringer i faget skal utvikle studentene til gode veiledere for elevene i deres

skapende prosesser og gi kunnskap i lærings- og støtteformer som fremmer elevenes faglige utvikling.

Læringsutbytte for kunst og håndverk 1

KUNNSKAP

Kandidaten

- har kunnskap om relevante materialer, teknikker, redskap og estetiske virkemidler
- har kunnskap om hvordan analoge og digitale uttrykksformer innenfor håndverk, design, arkitektur og kunst kan tolkes og brukes som utgangspunkt for barns skapende arbeid i begynneropplæringen
- har kunnskap om barns to- og tredimensjonale ytringsformer med tilhørende teorier om estetiske læringsprosesser, opplevelse, leik og kreativitet
- har kunnskap om hvordan ulike medier kan brukes til formidling og faglig oppdatering
- har kunnskap om gjeldende regler om opphavsrett, personvern og kildekritikk

FERDIGHETER

Kandidaten

- kan arbeide målrettet med ideutvikling, dokumentasjon og vurdering, også av egne skapende prosesser
- kan formidle mangfoldet i lokal og global kunst- og formkultur på varierte måter og med det stimulere til helhetstenkning og miljøbevissthet
- kan formidle valg av inspirasjonskilder, arbeidsmetoder, virkemidler, materialer, teknikker, verktøy og læremidler
- kan bruke og vedlikeholde redskap, apparat og maskiner og ta ansvar for arbeidsmiljø og sikkerhet på verkstedene (HMS-rutiner)
- kan bruke tegning både som språkform og som verktøy i skissearbeid, konseptutvikling og arbeidstegninger i gitt målestokk
- kan bruke fagets innhold, arbeidsmåter og teori i undervisningsplanlegging, gjennomføring og læringsorientert vurdering på en måte som også ivaretar de fem grunnleggende ferdighetene
- kan organisere utstillinger av elevarbeider og på andre måter synliggjøre faget på ulike arenaer

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- kan gjøre rede for hvordan skapende arbeid med materialer utfordrer sanser, engasjerer følelser, krever konsentrasjon og aktiviserer kroppen
- kan utnytte elevmangfoldet som utgangspunkt for tilpasset opplæring
- kan gjøre rede for hvordan valg av materialer, arbeidsformer og tema bidrar til gjenbruk, vedlikehold og omtanke for miljøet
- kan innby andre fag til praktisk, teoretisk og didaktisk samarbeid og generere tverrfaglige og vitenskapelig utforskende arbeids- og forståelsesformer

13.3 Kunst og håndverk 2

Presentasjon av emnet (30 stp)

Kunst og håndverk 2 bygger på Kunst og håndverk 1. Emnet skal bidra til videreutvikling av kunnskap og ferdigheter og gi videre innsikt i fagets visuelle og materielle kulturforankring. Studenten skal i løpet av studiet videreutvikle egne praktiske ferdigheter og få erfaring med et utvalg av materialer og arbeidsmåter som gir læringsutbytte i tråd med læreplanen for trinn 1–7. Skapende arbeidsprosesser på verksteder knyttes til miljøbevisst bruk av materialer og produksjonsmetoder. Studiet vektlegger utvikling av evne til å oppfatte og forstå andres budskap og selv kunne kommunisere i visuelle og fysiske ytringsformer. Forholdet mellom læreplan og profesjonspraksis problematiseres. Fagdidaktisk refleksjon er en integrert del av oppgaver, praktisk undervisning, veiledning og vurdering. Sammenhenger mellom barns leik og læring løftes fram. Utforskende læringsmåter skal sammen med innføring i vitenskapsteori og metoder bidra til utvikling av studentens selvstendighet, analytiske evner og kritiske refleksjon.

Læringsutbytte for kunst og håndverk 2

KUNNSKAP

Kandidaten

- har kunnskap om å anvende grunnleggende ferdigheter rettet mot barn og unges lærings- og erkjennelsesformer, tilpasset deres livsverden
- har kunnskap om analoge og digitale uttrykksformer ibegynneropplæring
- har kunnskap om hovedretninger innenfor håndverk, design, arkitektur og kunst i ulike kulturer til ulike tider, og om den kommunikasjonen som ligger i slike visuelle, taktile og tredimensjonale uttrykk
- har kunnskap om ideutvikling, relevante forskningsmetoder, vurderings- og presentasjonsformer og om hvordan egne skapende prosesser kan være utgangspunkt for refleksjon og utviklingsarbeid.

- har kunnskap om hvordan lys, rom og farger påvirker læring og om hensiktsmessig organisering av verksteder og skolens øvrige ute- og innemiljø

FERDIGHETER

Kandidaten

- kan utnytte materialers egenskaper og kvaliteter, vise innsikt i egne skapende prosesser og anvende disse kunnskapene i undervisnings- og utviklingsarbeid
- kan formidle, analysere og vurdere design, arkitektur og kunst i relevante lokale og globale kunst- og kulturhistoriske sammenhenger
- kan forklare og demonstrere hvordan regning og geometri kan brukes og defineres innenfor fagets egenart
- kan anvende digitale og analoge verktøy i visuell kommunikasjon og som redskap i arbeid med flater, layout, og ulike skrifttyper
- kan bruke fagspråk sikkert og funksjonelt, vurdere kvalitet på lærebøker og læremidler og holde seg oppdatert på relevant faglitteratur og forskning

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- kan veilede og stimulere og tilpasse opplæringen til elevers skapende og gjenskapende arbeid i tråd med globale og lokale utfordringer
- er orientert innenfor fagrelevant forskning og bruker gjeldende læreplaner for grunnskolen som utgangspunkt for faglig utviklingsarbeid med forskningsmessig og etisk tilnærming
- viser endringsvilje og engasjement for kontinuerlig selvutvikling og har motivasjon for utvikling av skolens faglige, pedagogiske og fysiske fellesskap

14. Mat og helse

14.1 Faget i utdanningen

Faget mat og helse har en viktig samfunnsmessig oppgave i arbeidet med å fremme god helse og sosial trivsel og utjevne sosiale ulikheter i helse blant barn og unge. Lærere i faget skal legge til rette for undervisning i mat og helse i tråd med relevant forsknings- og utviklingsarbeid og med gjeldende læreplan. Skolen utgjør et betydningsfullt matlandskap for elevenes matdanning og inkluderer både faget mat og helse og skolemåltidet. Lærere i mat og helse vil også være en ressurs for skolens arbeid med mat og måltider.

Faget mat og helse i grunnskolelærerutdanningen er et praktisk og estetisk fag som skal gi faglig og didaktisk grunnlag for å kvalifisere studenten til å undervise i mat og helse i grunnskolen. Opplæringen i faget skal være profesjonsorientert og innovativt og bygge på forskningsbasert kunnskap og praktisk erfaring. Gjennom studiet skal studenten utvikle kompetanse i helsefremmende, kulturelle og miljømessige aspekter ved faget med vekt på folkehelse og livsmestring, bærekraftig utvikling og det flerkulturelle samfunn. Videre skal studenten se fagets muligheter for tverrfaglig samarbeid og for estetisk erfaring gjennom matopplevelser. Studiet har fokus på pedagogisk og fagdidaktisk kompetanse gjennom didaktiske refleksjoner og varierte arbeidsformer. Gjennom tilegnelse av praktiske ferdigheter i matlaging får studenten kompetanse i å lage trygg mat og i å bruke arbeidsmetoder som fremmer elevenes undring, skapende evne, motivasjon og evne til å arbeide systematisk med faglige problemstillinger. Medvirkning og refleksjon gir faget mulighet for dybdelæring og progresjon.

Faget skal gi studenten kunnskap om hvordan måltidene er en del av vår dannelse og hvordan måltidene bidrar til å utvikle sosial og kulturell kompetanse. Studentene skal tilegne seg faglig, pedagogisk og fagdidaktisk kompetanse for å gjøre elevene i stand til å opptre som ansvarlige forbrukere på matområdet og til å foreta helsefremmende kostholdsvalg.

Opplæringen i mat og helse skal forberede studenten til en lærerrolle som fremmer læring og utvikling av fagkompetanse, og som bygger på de grunnleggende ferdighetene som inngår i fagets kompetansemål. Den skal videre gi studenten faglig og fagdidaktisk kompetanse til å arbeide ut fra gjeldene styringsdokumenter og utvikle faget for fremtiden.

14.2 Mat og helse 1

Presentasjon av emnet (30 stp)

Emnet omfatter planlegging, gjennomføring og vurdering av læringsarbeid i faget mat og helse på trinn 1–7 i grunnskolen. Det legges vekt på et helsefremmende kosthold og på mat og måltiders betydning for utjevning av sosiale ulikheter i helse. Emnet skal vektlegge praktisk matlaging og andre elevaktive læringsformer i mat og helse og legge til rette for videre faglig utvikling.

Læringsutbytte for mat og helse 1

KUNNSKAP

Kandidaten

- har kunnskap om fagets historie og sentrale styringsdokumenter for faget
- har kunnskap om matvarer, bearbeiding av mat og kjøkkenhygiene
- har kunnskap om hva som kan fremme matdannelse og helsefremmende, bærekraftig og etisk matforbruk
- har kunnskap om kulturelle variasjoner i mat og måltider
- har kunnskap om viktige kostholdsutfordringer blant barn og unge og hvordan skolen kan tilrettelegge for et helsefremmende kosthold
- har kunnskap om hvordan didaktiske planleggingsmodeller kan anvendes i planlegging, gjennomføring og vurdering av elevenes læringsarbeid i mat og helse

FERDIGHETER

Kandidaten

- kan planlegge, gjennomføre og vurdere undervisning i mat og helse med fokus på begynneropplæring, grunnleggende ferdigheter og elevers ulike behov og grunngi faglige og didaktiske valg
- kan anvende ulike matlagingsmetoder til å lage mat med fokus på helse, kulturelt mangfold og bærekraftig forbruk
- kan lage trygg mat og redusere matsvinn og smitte gjennom mat
- kan bruke digitale verktøy og medier i undervisningen
- kan kritisk vurdere kostholdsinformasjon og undervisningsmateriell opp mot eksisterende forskning
- kan bruke fagbegrep og finne fram til, anvende og vurdere forskningsbasert kunnskap med relevans for faget mat og helse

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- kan se faget mat og helse i et tids- og samfunnsaktuelt perspektiv og forstå hvordan faget kan bidra til å utjevne sosial ulikhet i helse
- kan forstå, utøve og utvikle egen profesjonalitet som lærer i mat og helse og har innsikt i relevante fag- og profesjonsetiske problemstillinger
- kan anvende faget mat og helse som læringsmiljø og danningsarena

14.3 Mat og helse 2

Presentasjon av emnet (30 stp)

Emnet bygger på mat og helse 1 og studenten skal i dette emnet videreutvikle sin pedagogiske og fagdidaktiske kompetanse ved å reflektere over og kritisk vurdere undervisning og forsknings- og utviklingsarbeid i faget mat og helse. Emnet utdyper mat og måltiders kulturelle og miljømessige dimensjoner, og hvordan mat og måltider inngår i ulike sammenhenger i skolens virksomhet. Studenten skal tilegne seg akademiske ferdigheter og vurdere faget mat og helse i en videre samfunnsmessig kontekst. Emnet skal gi brei erfaring med studentaktive læringsformer knyttet til mat og måltider.

Læringsutbytte for mat og helse 2

KUNNSKAP

Kandidaten

- har kunnskap om barn og unges rolle som matforbrukere og hvordan mat og måltid inngår i deres identitetsutvikling og sosialisering
- har kunnskap om faktorer som skaper variasjon i matkultur
- har kunnskap om hvordan matvaresystemet og forbrukerne kan påvirke hverandre
- har kunnskap om kostholdets påvirkning på helse og strategier for implementering av helsefremmende kostholdstiltak
- har kunnskap om entreprenørskap og innovasjon i faget mat og helse
- har kunnskap om hvordan ny viten omdannes til nasjonale kostanbefalinger

FERDIGHETER

Kandidaten

- kan ivareta mattradisjoner og anvende innovative ferdigheter i skapende arbeid med elever
- kan beherske og anvende sensoriske uttrykk i praktisk matlaging og tilrettelegge for estetisk erfaring med mat og måltider
- kan kritisk vurdere ny viten om kosthold og påstander om kosthold og helse i ulike medier
- kan tilrettelegge kreative læringsaktiviteter som bidrar til reflekterte matvarevalg i tråd med kostholdsrådene og som tar hensyn til ulike kulturelle og sosiale kontekster
- kan benytte vitenskapsteori og relevante metoder og planlegge, gjennomføre og rapportere forsknings- og utviklingsprosjekt knyttet til egen lærerkompetanse og undervisning i mat og helse

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- kan vurdere helsemessige, kulturelle og miljømessige perspektiver ved mat og måltider
- kan implementere styringsdokumenter som er relevante for mat- og helsefaget og skolemåltidet
- kan oppdatere seg faglig og reflektere over egen undervisningspraksis i mat og helse
- kan ta ansvar for lokalt læreplanarbeid på barnetrinnet og bidra til nytenking og videreutvikling av faget mat og helse
- kan drifte undervisningskjøkkenet i faget mat og helse

15. Musikk

15.1 Faget i utdanninga

Musikkfaget i grunnskulen har som mål å gi elevar musikkopplæring slik at dei kan ta aktivt del i musikk gjennom musisering, komponering og lytting. I musikkstudiet i lærarutdanningane for grunnskulen er det derfor lagt vekt på å skape ein god samanheng mellom lærarstudentane si eiga musikalske utvikling og deira fagdidaktiske kompetanse i å planlegge, gjennomføre og vurdere musikkundervisning.

Faget skal gi grunnleggande innsikt i musikk som eit utøvande, skapande og lyttande fag, estetiske læringsprosessar og kreativitet, den norske og internasjonale musikkarven, i musikk som fleirkulturelt samfunnsfenomen og i musikk som identitetsskapande uttrykksform. Det skal gi grunnlag for studentane si allmenne danning og deira faglege vekst. Faget skal gi studentane opplæring slik at dei kan ta aktivt del i kultur-, skule- og fagutvikling i sitt framtidige yrke. Arbeidet med faget skal på alle nivå omfatte forskningsbasert kunnskap og erfaring knytt til dei aktivitets- og erkjenningsformene vi finn i musikkfaget i gjeldande læreplanar for grunnskulen og i praksisfeltet. Studiet skal gi grunnlag for musikkfagleg samarbeid med andre fag og instansar utanom skulen. Utvikling av dei utøvande, personlege og kunstnarlege sidene ved musikkfaget krev øving og modning over lang tid og er derfor sentrale på alle nivå.

Faget skal gjere studentane fortrulege med begynnaropplæring i musikk, musikalsk barnekultur, og i grunnleggande ferdigheiter og kompetansar, slik desse er utforma i gjeldande læreplan for musikk i grunnskulen. Faget skal utvikle studenten si evne til kommunikasjon og personlege uttrykk.

15.2 Musikk 1

Presentasjon av emnet (30 stp)

Emnet har desse hovudkomponentane: Grunnleggande erfaringsbasert opplæring i utøvande, lyttande og skapande verksemd, musikalsk barnekultur og begynnaropplæring i musikk og innføring i skulefaget musikk slik det er forma for trinna 1–7 i gjeldande læreplan.

Dei fagdidaktiske delane av studiet er i særleg grad sikta inn mot musikkklæraren sitt arbeid med elevar si faglege læring på trinna 1–7. Undervisningsstoff og arbeidsmåtar i praksisstudiet skal gi studentane ferdigheiter, kunnskap og erfaring som gjer dei fortrulege med begynnaropplæring i musisering, komponering og lytting.

Læringsutbytte for musikk 1

KUNNSKAP

Kandidaten

- har kunnskap om musikkfaget si historie og rolle i samfunnet, læreplanar i faget og faget si læreplanhistorie
- har forskningsbasert kunnskap om læring og estetiske og kreative læringsprosesser knytt til begynnaropplæring i musikk
- har kunnskap om musikalsk barnekultur og barns musikalske utvikling, uttrykksformer, kreativitet, identitet og faktorar som verkar inn på slik utvikling
- har kunnskapar om musikk læraren som leiar og tilretteleggjar for musikkopplæring
- har kunnskap om analoge og digitale læringsressursar og læringsmaterieill for musikkfaget og kan vurdere desse kritisk
- har grunnleggande kunnskap om et breitt utval musikk frå ulike kulturar, sjangrar og historiske epokar, og om korleis musikk blir brukt og integrert i ulike samfunnskontekstar og medier
- har kunnskap om ulike omgrep og ulik fagterminologi som bidrar til å forstå, analysere og notere musikk

FERDIGHEITER

Kandidaten

- kan synge og bruke stemma på varierte måtar, kan akkompagnere, og kan uttrykke seg musikalsk på ulike instrument
- kan leike til og med musikk og meistarar eit variert repertoar av songar, rim, regler, songleikar og dansar til bruk i musikkundervisning
- kan lytte aktivt til eit breitt utval av musikk frå ulike sjangrar, historiske periodar og ulike kulturar og vise kunnskap om denne musikken gjennom munnlege, skriftlege og andre uttrykksformer
- kan improvisere og komponere musikk med stemme, musikkinstrument og digitale verktøy
- meistarar ulike innfallsvinklar til begynnaropplæring og progresjon i musikkfaget og er fortruleg med grunnleggande ferdigheiter og kompetansar i skulefaget musikk
- kan leie prosessar i musisering, komponering og lytting for elevar
- kan planlegge, bruke og vurdere varierte arbeidsformer, metodar og vurderingsformer som bidrar til tilpassa musikkopplæring

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- kan gjennomføre heilskaplege undervisningsforløp og reflektere over samanhengar mellom mål, innhald og vurderingsformer i musikkfaget
- kan initiere fagleg samarbeid og legge til rette for musikkfagleg læring i fleirfaglege tema- og prosjektarbeid
- har innsikt i musikken si rolle som identitetsskapar, kommunikasjonsmedium og kulturuttrykk i skulekvardagen og i samfunn prega av mangfald
- kan stimulere elevane si evne og vilje til å utforske, skape, oppleve, uttrykke og reflektere

15.3 Musikk 2

Presentasjon av emnet (30 stp)

Emnet bygger på musikk 1 og har desse hovudkomponentane: Allsidig opplæring i musikalsk leiing, vidare utvikling av utøvande, skapande og lyttande verksemd; innføring i ulike sider ved musikk, kultur og samfunn og innføring i forskings- og utviklingsarbeid i musikk. Studiet dreier seg om korleis musikkfaget kan bidra til læring, personleg vekst og danning for elevar på trinn 1–7.

Musikk 2 er elles innsikta mot skulen som læringsmiljø og læringsfellesskap i eit kulturelt mangfald. Sentrale tema vil vere kulturelt og musikalsk fellesskap, læring på formelle og uformelle arenaer og ulike former for samarbeid mellom grunnskulen og kulturinstitusjonar.

Musikk 2 gir ei innføring i norsk og internasjonal forskingsbasert kunnskap knytt til musikkopplæring for elevar.

Læringsutbytte for musikk 2

KUNNSKAP

Kandidaten

- har kunnskap om grunnlagslitteratur og aktuelle debattar om skulefaget musikk og musikk som vitskaps- og kunstfag
- har omfattande kunnskap om musikalsk barnekultur, begynnaropplæring og progresjon i musisering, komponering og lytting
- har kunnskap om kjenneteikn på eit mangfaldig og inkluderande læringsmiljø og om fellesskap for musikalsk læring
- har kunnskap om ulike sjanger- og stilideal innanfor områda improvisasjon, komposisjon og arrangering
- har kunnskap om forholdet mellom musikk og emosjonelle og sosiale kompetansar
- har forskingsbasert kunnskap om musikkopplæring og kunnskap om metodar for forskings- og utviklingsarbeid i musikk

FERDIGHEITER

Kandidaten

- kan planlegge, leie, gjennomføre og vurdere ulike læringsløp i musikk
- kan reflektere over og drøfte musikken si rolle i eit mangfaldig samfunn
- kan drøfte kva rolle uformelle opplæringsarenaer betyr for musikkopplæring for elevar og kva for verknad slike erfaringar kan ha for musikkopplæringa i skulen
- kan framføre et variert repertoar av musikk i skulen, aleine og i samspel med andre
- kan ta i bruk gehørbaserte ferdigheiter til å forstå, analysere, skape og utøve musikk
- kan skape eigne komposisjonar og legge til rette musikalsk materiale for ulike framføringsføremål og for musikkundervisning og læringsprosessar
- kan vurdere og analysere musikk med utgangspunkt i estetikk og kulturteori
- kan gjennomføre eit sjølvstendig fagdidaktisk forskings- og utviklingsarbeid som bygger på grunnleggande forskningsetiske prinsipp

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- kan legge til rette for elevvurdering som bygger på faglege omsyn og forskingsbasert kunnskap om vurdering, og kommunisere grunnlaget for vurderinga til andre
- kan planlegge, gjennomføre og vurdere ei heilskapleg musikkopplæring i tråd med gjeldande læreplan for grunnskulen og drøfte korleis samarbeid med ulike eksterne instansar kan styrke læringsløp i musikk
- kan bidra i faglege endringsprosessar gjennom å legge vekt på innovasjon, endring og fleksibilitet i eiga lærarrolle

16. Naturfag

16.1 Faget i utdanningen

Naturvitenskap og teknologiske nyvinninger har vært og er en grunnleggende forutsetning for utviklingen av vår sivilisasjon. Naturfaget skal legge grunnlag for å se naturvitenskapens verdensbilde som et kulturprodukt, der observasjoner, eksperimenter, drøftinger og teorier gradvis endrer vår erkjennelse. Vi står i dag overfor utfordringer i samfunn og miljø der kunnskap i naturvitenskap vil være avgjørende både nasjonalt og globalt. Utdanning for bærekraftig utvikling krever grunnskolelærere som har kunnskaper om både lokale og globale miljø- og klimautfordringer. De må kunne tilrettelegge for læring som fremmer elevenes naturglede og ansvarsfølelse, som etter hvert utvikles til kunnskap og engasjement for miljøet. Faget skal vise at naturvitenskapelige og teknologiske vurderinger er basert på etiske verdier og idealer.

Naturfaget i lærerutdanningen skal gi faglig og fagdidaktisk grunnlag for å undervise i naturfag på grunnskolens trinn 1–7. Utdanningen skal være knyttet til praksisfeltet og gi studenten grunnlag for, på egen hånd og i samarbeid med andre, å utvikle sine kunnskaper og arbeidsmåter. Utdanningen skal gi studenten erfaring med grunnleggende ferdigheter, varierte arbeidsformer og didaktisk refleksjon som kopler forskning, teori/fag og praksis. Som framtidige naturfaglærere skal studentene også utvikle bevissthet og kunnskap om hva de sentrale ideene i og om naturvitenskap er, og hvordan de gradvis kan bygge forståelse om disse ideene hos elever på barnetrinnet. Det legges vekt på forskningsbasert kunnskap om begynneropplæring og de yngste elevenes faglige utvikling i naturfag. Her vil det være sentralt å kunne tilrettelegge for undervisning som fremmer elevers begrepslæring og en positiv holdning til faget gjennom å gi barn utstrakt konkrete erfaringer, stimulere nysgjerrighet, observasjon, undring og refleksjon og ved å bruke det naturfaglige språket aktivt.

Utdanningen skal gi studenten kunnskap om naturfag og naturvitenskapens metoder og tenkemåter. En viktig del av å tenke vitenskapelig er å forstå størrelsesordener i naturen, både fysiske størrelser og tidsskalaene til fenomen. Grunnskolelæreren skal kunne ta utgangspunkt i elevenes hverdags erfaringer i undervisningen og bruke nære og lokale læringsarenaer på en slik måte at fagstoffet konkretiseres og støtter utviklingen av det naturfaglige språket. Bruk av flere læringsarenaer bidrar til variert praksis, flere naturfaglige erfaringer og bedre innsikt i naturfagets relevans for samfunnet. Grunnskolelæreren på trinn 1–7 skal kunne planlegge og gjennomføre undervisningen som et integrert fag tilpasset alle elever. Læreren skal også kunne ivareta flerkulturelle perspektiv i naturfagundervisningen og bidra til respekt for samers og andre urfolks tradisjonskunnskap om naturen og bruk av naturressurser.

Som framtidige naturfaglærere, skal studentene kunne hjelpe elevene til å utvikle forståelse av naturfaglige sammenhenger slik at faget framstår som helhetlig og med betydning i samfunnet. Det innebærer å støtte elevene i troen på seg selv og at forståelse utvikles gjennom hardt arbeid, individuelt og kollektivt.

16.2 Naturfag 1

Presentasjon av emnet (30 stp)

Emnet skal gi faglig trygghet og undervisningskunnskap i sentrale områder av naturfaget for trinn 1–7. Det legges vekt på å utvikle ferdigheter og generell kompetanse i å introdusere de yngste elevene for naturfaget. Å kunne utvikle elevenes sansing, oppdagerglede, undring, naturglede og naturfagspråk, er en vesentlig del av denne kompetansen. I tillegg skal lærerstudenten kunne legge til rette for begrepsdannelse og trene barn i nødvendige basisferdigheter som trengs for å jobbe utforskende. Didaktikk og fag skal sees i sammenheng.

Læringsutbytte for naturfag 1

KUNNSKAP

Kandidaten

- kan gjennomføre begynneropplæring i naturfag og tilrettelegge for overgangen fra barnehage til skole og fra barnetrinn til ungdomstrinn
- har kunnskap om hvordan drive dialogisk undervisning om menneskekroppen, helse og livsstil for de yngste elevene og elever i begynnende pubertet
- har kunnskap om viktigheten av å fokusere på livsprosesser i celler og oppbygging av celler til grupper av organismer og arter som er tilpasset norsk natur
- har kunnskap om hvordan å undervise elever på barnetrinnet om økologi og bærekraftig utvikling gjennom tverrfaglig undervisning og bruk av varierte læringsarenaer inne og ute
- har kunnskap om bruk av partikkelmodellen for å konkretisere oppbygging av kjente stoffer og for å forklare fysiske endringer og fenomener i dagliglivet og i naturen
- har kunnskap om hvordan sentrale systemer som organsystemer, økosystemer og solsystemet kan introduseres for elever på barnetrinnet ved å viser hvordan bestanddeler i hvert system henger sammen
- har kunnskap om læring av sentrale begreper som bevaring, overføring og kvalitet ved ulike energiformer gjennom å knytte disse til ulike områder av naturfaget
- har kunnskap om hvordan krefter og vekselvirkninger mellom legemer eller partikler danner grunnlag for elevers læring på barnetrinnet av mekanikk og elektrisitet
- har kunnskap om praktisk og variert undervisning av de yngste elevene som gir forståelse av at bølger, lyd og lys påvirker livsprosesser
- har kunnskap om viktigheten av å bruke ulike modeller for å visualisere ytre og indre geologiske prosesser på jorda og med fokus på vanlige norske mineraler og bergarter

FERDIGHETER

Kandidaten

- kan planlegge, gjennomføre og reflektere over egen naturfagundervisning på barnetrinnet forankret i forskning, teori og praksis og med spesielt fokus på begynneropplæring og integrasjon av alle grunnleggende ferdigheter
- kan gjennomføre målinger inne og ute med relevant utstyr, vurdere nødvendige sikkerhetstiltak og gjøre enkle beregninger med og uten digitale verktøy
- kan vurdere de yngste elevenes læring i faget som grunnlag for tilrettelegging av undervisning og tilpasset opplæring
- kan gjennomføre tverrfaglig undervisning med fokus på å designe og lage teknologiske produkter og knytte teknologi til relevante tema i naturfag

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- har innsikt i naturfagets betydning som allmenndannende fag og naturvitenskapens metoder og tenkemåter ved å fokusere på undring og utforskning
- kan analysere og bruke gjeldende læreplan for barnetrinnet som utgangspunkt for naturfagundervisning
- kan drøfte egen rolle, praksis og utviklingsmuligheter som naturfaglærer

16.3 Naturfag 2

Presentasjon av emnet (30 stp)

Emnet supplerer naturfag 1 både i bredde og dybde. I kurset ligger det særlig stor vekt på miljø og bærekraftig utvikling. Studenten skal være i stand til å bygge progresjon fra begynneropplæringen til innlæring av mer avanserte og komplekse begrepsstrukturer. Utdanningen skal også ivareta videreutviklingen av studentens egen kompetanse i å lede utforskende arbeid og i å bygge videre på elevenes utforskende ferdigheter. Studenten skal kunne legge til rette for undervisning som gir et solid fundament for videre læring i faget på ungdomstrinnet. Didaktikk og fag skal sees i sammenheng.

Læringsutbytte for naturfag 2

KUNNSKAP

Kandidaten

- har kunnskap i grunnleggende modeller og prinsipper for beskrivelse av naturen som naturvitenskapen har utviklet, herunder mekanismer bak evolusjon og genetisk variasjon

- har kunnskap om tverrfaglig undervisning som fremmer de yngste elevers handlingskompetanse for et bærekraftig liv i framtiden
- har kunnskap om kontekstbaserte undervisningsformer på barnetrinnet som belyser ulike sider ved fornybare og ikke-fornybare energikilder gjennom samfunnsmessige, miljømessige og etiske problemstillinger
- har kunnskap om å bruke representasjoner og modeller for å visualisere vær- og klimasystemer både lokalt og globalt og for å drøfte problemstillinger knyttet til klimaendringer
- har kunnskap om læring om sammenhenger i periodesystemet og om sentrale stoffers betydning og kretsløp i naturfaglige- og miljøsammenhenger
- har kunnskap om utforskende undervisning om grunnleggende elektronikk, gravitasjon og elektromagnetisme og deres betydning i naturfaglige og samfunnsmessige sammenhenger
- har kunnskap om tverrfaglig undervisning hvor naturvitenskapelige begreper kan anvendes til å beskrive og forklare form og funksjon hos noen teknologiske produkter

FERDIGHETER

Kandidaten

- kan tilrettelegge praktisk og utforskende undervisning i naturfag og teknologi for de yngste elevene som gir god progresjon mellom ulike trinn
- kan analysere, vurdere og dokumentere elevers læring på barnetrinnet og gi læringsfremmende tilbakemeldinger tilpasset elevers forutsetninger og behov
- kan finne, vurdere og henviser til naturfaglig og naturfagdidaktisk forskning, informasjon og fagstoff og anvende det i undervisning og drøfting med kolleger
- kan anvende en integrert naturfagundervisning og benytte naturfag som regifag i dagsaktuelle tverrfaglige sammenhenger som ved teknologi og design og bærekraftig utvikling

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- har innsikt i fagdidaktisk forskning om undervisning og læring i naturfag med fokus på progresjon og dybde i begrepsdanning, kritisk tenkning og argumentasjon
- har innsikt vitenskapsteori og metoder innenfor naturfagdidaktisk forskning og kan bidra og delta i prosjekt for å utvikle undervisningspraksis i naturfag på barnetrinnet
- kan knytte egen rolle som naturfaglærer til etiske, sosiale, økonomiske og politiske problemstillinger som angår naturvitenskap og teknologi i samfunnet

17. Norsk tegnspråk

17.1 Faget i utdanningen

Norsk tegnspråk er et kunnskaps-, redskaps- og dannelsesfag. Faget er forskningsbasert, profesjonsrettet og er et fag i utvikling. Norsk tegnspråk gir studentene mulighet til å lære et av Norges minoritetsspråk. Studiet krever ingen forkunnskaper i språket.

Gjennom studiet skal studentene bli kjent med norsk tegnspråk, dets oppbygging og tegnspråklige menneskers historie, kultur og identitet. Studiet vil gi en forståelse av norsk tegnspråk, tegnspråklige som en språklig og kulturell minoritet og språkets plass i det norske samfunn.

Studiet skal gi en innføring i ulike språkstrukturer i norsk tegnspråk, samtidig som studentenes tegnforråd skal etableres og utvides. Gjennom studiet skal studentene oppøve ferdigheter i å kunne forstå og uttrykke seg på et grunnleggende nivå i norsk tegnspråk. De skal også tilegne seg ulike læringsstrategier og ta i bruk læringsressurser som digitale verktøy i faget norsk tegnspråk for å kunne tilpasse undervisningen til elevenes nivå.

Norsk tegnspråk er både et fag og et undervisningsspråk i skolen. Arbeid med gjeldende læreplaner for faget er en del av studiet, og faget norsk tegnspråk skal sees i sammenheng med norsk for hørselshemmede i skolen. Studiet vil gi et innblikk i språklige variasjoner og forberede studentene på møtet med tegnspråklige elever på ulike skoletrinn.

Praksis vil i tillegg til undervisning være en viktig læringsarena.

17.2 Norsk tegnspråk 1

Presentasjon av emnet (30 stp)

I dette emnet vektlegges utvikling av studentenes egne språkferdigheter i norsk tegnspråk og deres kunnskap om tegnspråkliges historie, kultur og identitet. Kunnskap om opplærings situasjonen for tegnspråklige elever vil stå sentralt.

Undervisningen i studiet skal inspirere til å kommunisere på et nytt språk gjennom varierte læringsaktiviteter. Digitale verktøy og ulike læringsressurser brukes gjennomgående på en kritisk og reflektert måte, med klart siktemål om overføring til praksis og best mulig didaktisk tilpasning.

Læringsutbytte for norsk tegnspråk 1

KUNNSKAP

Kandidaten

- har basiskunnskap om språkstrukturer i norsk tegnspråk
- har basiskunnskap om tegnspråkliges historie, kultur, språk og identitet
- har basiskunnskap om tegnspråklige som språklig og kulturell minoritet i det norske samfunnet
- har basiskunnskap om rettigheter og tilbud for tegnspråklige barn og unge, særlig på trinn 1–7

FERDIGHETER

Kandidaten

- behersker et tegnforråd på basisnivå
- behersker basale reseptive og produktive ferdigheter for å kunne uttrykke seg på norsk tegnspråk og delta i enkle dialoger
- kan identifisere og anvende basale språkstrukturer i tekster på norsk tegnspråk
- behersker enkle strategier for å sikre kommunikasjon, også når formelle språkferdigheter ikke strekker til

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- kan formidle grunnleggende kunnskap om faget norsk tegnspråk til elever og andre
- kan reflektere over tegnspråklige elevers opplæringssituasjon, med fokus på begynneropplæring
- har basiskompetanse i å vurdere og ta i bruk ulike læringsstrategier, læringsressurser og digitale verktøy i faget norsk tegnspråk for egen læring og i formidlings situasjoner som grunnlag for elevenes læring
- kan kritisk reflektere rundt muligheter for tilrettelegging av kommunikativ samhandling, for eksempel å legge til rette for møteplasser for tegnspråklige elever på tvers av skoler og gjennom bruk av virtuelle klasserom, men også ved bruk av tolk

17.3 Norsk tegnspråk 2

Presentasjon av emnet (30 sp)

Norsk tegnspråk 2 bygger på norsk tegnspråk 1. I dette emnet arbeides det videre med språkstrukturer i norsk tegnspråk, og ulike tekster, blandingsformer og språklige variasjoner er en del av undervisningen. Studentens tegnforråd blir videreutviklet, samtidig som deres ferdigheter i avlesning, forståelse og produksjon øker.

På studiet brukes varierte læringsaktiviteter og læringsressurser for å støtte opp under studentenes egen språkinnlæring og faglige bevissthet. Disse læringsaktivitetene gir studentene innsikt i hvordan planlegge, gjennomføre og vurdere læringsaktiviteter i og på norsk tegnspråk, på et basisnivå. Dette knyttes opp mot hvordan en som lærer kan støtte opp under elevenes grunnleggende ferdigheter i faget, tospråklighet og faglige kompetanse.

Læringsutbytte for norsk tegnspråk 2

KUNNSKAP

Kandidaten

- har utvidete kunnskap om språkstrukturer i norsk tegnspråk
- har kunnskap om språklig variasjon og ulike tekster innen norsk tegnspråk
- har kjennskap til blandingsformer mellom norsk tegnspråk og norsk talespråk
- har kunnskap om flerspråklighet hvor norsk tegnspråk inngår, der målet om funksjonell tospråklighet i opplæringen er sentralt
- har kjennskap til tegnspråkets status og tegnspråkliges historie, kultur og identitet, også internasjonalt
- har kunnskap om regelverk, gjeldende læreplaner og andre undervisningsrelaterte dokumenter knyttet til norsk tegnspråk i skolen
- har kjennskap til vitenskapsteoretiske og metodiske perspektiver relevante for faget norsk tegnspråk

FERDIGHETER

Kandidaten

- kan anvende språkstrukturer og et basis tegnforråd i norsk tegnspråk for å kunne delta i samtaler og gjennomføre undervisning på basisnivå
- kan avlese og forstå ulike tekster på tegnspråk, med språklig variasjon og blandingsformer
- kan oversette enkle tekster fra norsk til norsk tegnspråk og fra norsk tegnspråk til norsk

- kan beskrive og forklare særtrekk ved døves kultur, og se den i sammenheng med majoritetskulturen
- kan gjøre rede for ulike syn på kommunikasjon og språk i opplæringen av hørselshemmede gjennom historien

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- kan planlegge, gjennomføre og vurdere undervisning i norsk tegnspråk på basisnivå, for elever på trinn 1–7
- kan sette tydelige mål for undervisningen og vurdere elevenes læringsutbytte
- kan legge til rette for varierte læringsaktiviteter, også ved bruk av digitale ressurser, som formidler kunnskap om norsk tegnspråk som fremmer språklig samhandling og elevenes grunnleggende ferdigheter og faglige utvikling

18. Samfunnsfag

18.1 Faget i utdanninga

Samfunnsfaget har samfunnsbyggande ambisjonar. Studium av samfunn skal hjelpe menneska til å finne fotfeste og orientere seg i verda, i det nære, i det fjernare og globale, i fortid, i notid og i framtid. Gjennom å tileigne seg kunnskap og myndiggjering skal studentane utvikle evna si til kritisk refleksjon, resonnement og argumentasjon og utvikle verdiar og haldningar som mangfaldige og demokratiske samfunn treng. Slike samfunn må mellom anna ha menneske som tek initiativ, undersøker sjølv, kan samarbeide og ta ansvar. Samfunnsfaget har såleis ambisjon om å hjelpe studentane til å vekse som sjølvstendige og aktive deltakarar i skulen og samfunnet.

Lærarutdanningsfaget samfunnsfag skal førebu studentane til profesjonsrolla som samfunnsfaglærer for 1.–7. klassetrinn, med særleg vekt på begynnaropplæring, grunnleggande ferdigheiter og kompetansemål. Gjennom ulike læringsstrategiar skal studenten utvikle ei lærarrolle som er med og fremjar elevane si interesse for faget. Studenten skal kunne legge til rette for deltakande og handlingsorientert læring. Studenten skal tileigne seg kompetanse i å utforske, skape, kommunisere, samhandle og delta og å leie læringsprosessar som introduserer elevane for samfunnsvitskaplege tenkemåtar. Studenten skal også utvikle kompetanse i bruk av ulike typar kjelder og forståing for kva kjeldekritikk har å seie for kritisk tenking.

Samfunnsfagsstudiet i grunnskulelærarutdanninga byr på ei balansert fordeling mellom geografi, historie og samfunnskunnskap. Geografien opnar for å gripe samanhengar mellom det lokale og det globale. Studentane får øve opp forståinga av det romlege perspektivet: stad, retning og avstand. Gjennom observasjon, kartlegging og refleksjon, tek faget dei med på leiting etter romlege mønster og samanhengar mellom natur og samfunn og korleis desse påverkar kvarandre gjennom like og ulike endringsprosessar. Historie skal gi studentane oversikt over ulike historiske periodar for å gi innsikt i korleis samfunn har forandra seg over tid. Faget skal gjere dei i stand til å drøfte ulike vilkår og forklaringar på forandring og kontinuitet. Historie handlar også om korleis vi arbeider med historiske kjelder, formar forteljingar om og forståingar av fortida og korleis vi brukar historie i notida.

Samfunnskunnskap skal gi studentane innsikt i korleis menneske skaper ulike former for samhandling i form av sosiale nettverk, organisasjonar, institusjonar og samfunn. Sentralt er også kva fordeling av ressursar og makt har å seie for sosial ulikskap, ekskludering og konflikt. Samfunnskunnskap handlar dermed særleg om vilkår for demokrati, medborgarskap og det å høyre til.

18. 2 Samfunnsfag 1

Presentasjon av emnet (30 stp)

I dette emnet vert det lagt vekt på at studenten tileignar seg kunnskap, ferdigheiter og kompetansar som grunnlag for framtidig arbeid som lærar. Fokuset ligg på sentrale tema innanfor hovudområda i samfunnsfag.

Læringsutbytte for samfunnsfag 1

KUNNSKAP

Kandidaten

- har kunnskap om vitenskaplege teoriar og metodar i geografi, historie og samfunnskunnskap
- har kunnskap om fagdidaktisk teori og forskning i samfunnsfaget i skulen
- har kunnskap om menneskerettar, medborgarskap, demokrati og demokratiseringsprosessar
- har kunnskap om samane som urfolk, om dei nasjonale minoritetane og om kulturelt mangfald i Noreg
- har kunnskap om stad og landskap som natur, kultur og historie
- har kunnskap om samspelet mellom menneske, teknologi og natur med vekt på ressursfordeling og berekraftig utvikling
- har kunnskap om samspelet mellom befolkning, mobilitet og globalisering
- har kunnskap om sosialisering, identitetsdanning og ulikskap i eit samfunnsfagleg perspektiv
- har kunnskap om samfunnsfaglege problemstillingar knytt til elevane sin digitale kvardag
- har kunnskap om ideologiar, makt og politiske system
- har kunnskap om konflikter og samarbeid i geografisk, historisk og samfunnsvitenskapleg perspektiv

FERDIGHEITER

Kandidaten

- kan leie læringsprosessar med særleg vekt på begynnaropplæring, tidleg innsats, grunnleggande ferdigheiter og kompetansar og sikre progresjon i opplæringa
- kan arbeide med verdiar og haldningar i samfunnsfag i skulen, stimulere til undring om og respekt for mangfald og bruke dette som ressurs i arbeidet med alle elevar
- kan finne, vurdere og tolke ulike typar kjelder for å legge til rette for gode læringsprosessar
- kan reflektere over ulike dimensjonar ved demokratiomgrepet og legge til rette for demokratisk praksis i skulen

- kan reflektere over planlegging, leing og vurdering av læringsarbeid som grunnlag for læringsretta tilbakemelding til alle elevar

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- kan reflektere sjølvstendig og kritisk over samfunnsfaglege spørsmål
- har overblikk over periodar og utviklingsmønster og kan gjere greie for korleis historie og kultur blir konstruert

18.3 Samfunnsfag 2

Presentasjon av emnet (30 stp)

Samfunnsfag 2 skal gi større rom for fordjuping i utvalde geografiske område, historiske epokar og samfunnsfaglege prosessar. Emnet skal også opne for utvida forståing av samanhengar mellom teoretiske perspektiv og ulike læringsprosessar i skulen.

Læringsutbytte for samfunnsfag 2

KUNNSKAP

Kandidaten

- har djupnekunnskap om utvalde teoriar og metodar i geografi, historie og samfunnskunnskap
- har djupnekunnskap om utvalde tema i fagdidaktisk teori og forskning om samfunnsfaget i skulen
- har djupnekunnskap om verdigrunlaget og mandatet for skulen og skulen sin plass i samfunnet
- har djupnekunnskap om sentrale føresetnadar for og problemstillingar knytte til statsdanning, menneskerettar, medborgarskap, demokrati og demokratiseringsprosessar
- har djupnekunnskap om samane som urfolk og kjennskap til urfolksproblematikk i internasjonalt perspektiv
- har djupnekunnskap om utvalde døme på samspelet mellom menneske og natur med vekt på ressursfordeling og berekraftig utvikling
- har innsikt i ulike faktorar som påverkar kjønnsidentitet, seksualitet og samliv
- har kunnskap om økonomiske strukturar, verdiskaping, makt og marknad
- har djupnekunnskap om utvalde døme på konflikhtar og samarbeid i geografisk, historisk og samfunnsvitskapleg perspektiv

FERDIGHEITER

Kandidaten

- kan arbeide med verdiar og haldningar i samfunnsfag for å fremme kritisk refleksjon og handlingskompetanse hos elevane
- kan finne, vurdere og tolke ulike typar kjelder og bruke dette i arbeidet med å utvikle elevane sin kritiske kompetanse og kreativitet
- kan planlegge, leie og vurdere læringsarbeidet med særleg vekt på begynnaropplæring og grunnleggande ferdigheiter og gi læringsretta tilbakemeldingar til elevane, tilpassa deira ulike føresetnader og behov
- kan bruke og vurdere ulike arbeidsmåtar som stimulerer elevane til medvit om tid, rom og samfunnsprosessar kan legge til rette for demokratisk praksis, utvikling av medborgarskap, samarbeid og konfliktløysing i skulen

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- kan legge til rette for at elevane kan reflektere over samfunnsfaglege spørsmål og stimulere til kritisk tenking og kreativitet
- kan legge til rette for at elevane skaffar seg overblikk over periodar og utviklingsmønster og for refleksjon over korleis historie og kultur blir konstruert
- kan bidra til endringsprosessar og samfunnsfagleg nytenking i skulen og involvere lokalt samfunnsliv i opplæringa

19. Profesjonsretta pedagogikk eller spesialpedagogikk

19.1 Faget i utdanninga

Profesjonsretta pedagogikk eller spesialpedagogikk skal saman med Pedagogikk og elevkunnskap bidra til å gi studentane utvida kunnskap om det pedagogiske og spesialpedagogiske området som grunnlag for eiga undervisning og refleksjon over sentrale pedagogiske problemstillingar med særskilt relevans for elevar på 1. til 7. trinn. Faget skal også utgjere grunnlaget for ei pedagogisk eller spesialpedagogisk retta mastergrad innanfor grunnskulelærerutdanninga 1–7.

Faget skal vere retta mot skulen og lærarar som står i ein inkluderande og mangfaldig undervisnings-, lærings- og samspelsituasjon. Profesjonsretta pedagogikk eller spesialpedagogikk skal vere undervisningsretta og bidra til at studentane får brei innsikt i profesjonsretta pedagogikk og/eller spesialpedagogikk. Samstundes skal faget gje studentane høve til å gå i djupna på eit avgrensa pedagogisk eller spesialpedagogisk område med stor relevans for sentrale utfordringar for arbeidet med denne aktuelle elevgruppa i skulen.

Retningslinjene for faget er definert på eit ope og overordna nivå, slik at institusjonane vil ha høve til å profilere utdanninga mot sine eigne spesialområde, innafor dei overordna rammene for faget. Denne profileringa kan til dømes dreie seg om breie spesialpedagogiske emne, digital kompetanse, migrasjonspedagogikk, estetiske læreprosessar, læremiddelpedagogikk, rettleiingspedagogikk, begynnaropplæring. Institusjonane må operasjonalisere si profilering i eigne læringsutbyteskildringar for faget.

Læringsutbytte for profesjonsretta pedagogikk eller spesialpedagogikk

KUNNSKAP

Kandidaten

- har brei kunnskap om profesjonsretta pedagogikk eller spesialpedagogikk
- har djupnekunnskap om eit avgrensa pedagogisk eller spesialpedagogisk område med klar profesjonsretting

FERDIGHEITER

Kandidaten

- kan reflektere over og drøfte sentrale og dagsaktuelle pedagogiske eller spesialpedagogiske problemstillingar som er relevante for undervisninga i skulen
- kan gjere greie for sentrale problemstillingar innafor eit sjølvvald profesjonsretta pedagogisk eller spesialpedagogisk spesialfelt.

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- har brei innsikt i korleis legge til rette for eit godt læringsmiljø med basis i elementa i profesjonsretta pedagogikk eller spesialpedagogikk

- har utvikla eit fagleg grunnlag som kan inngå i eit masterprosjekt med profesjonsretta pedagogisk eller spesialpedagogisk innretning

20. Masterfaget

20.1 Faget i utdanningen

Sammen med 30 studiepoeng pedagogikk og elevkunnskap, 30 studiepoeng undervisningsfag (dersom masterfaget er pedagogikk eller spesialpedagogikk) og minst 30 dager praksis, utgjør masterfaget syklus to i grunnskolelærerutdanningen. Masterfaget har i samarbeid med pedagogikk og elevkunnskap et særlig ansvar for å ivareta den integrerte profesjonsutdanningen på høyere nivå og for å følge opp studentenes forskningsbaserte praksisstudium.

Gjennom arbeidet med masterfaget skal studenten, forankra i eget forskningsarbeid, skaffe seg inngående og avansert kunnskap om faget, fagets rolle og funksjon i skolen og for skolefaga også om didaktikk. Studenten skal kunne analysere og forholde seg kritisk til nyere nasjonal og internasjonal forskning og anvende denne kunnskapen i profesjonsutøvelsen. Studenten skal skaffe seg innsikt i sentrale undervisnings- og vurderingsformer i masterfaget og hvordan disse bidrar til elevens læring.

Vitenskapsteori og metode danner grunnlag for studiet og for studentens arbeid med masteroppgava. Masteroppgava skal være på minimum 30 studiepoeng. Den skal være profesjonsretta og praksisorientert. Masteroppgave i undervisningsfag skal ha solid forankring i fag og fagdidaktikk, og kan i tillegg omfatte element fra pedagogikk og spesialpedagogikk. Masteroppgave i pedagogikk eller spesialpedagogikk skal være orientert mot arbeid i klasserommet og bør knyttes til undervisning og læring i fag.

Læringsutbytte for masterfaget (90 stp)

KUNNSKAPER

Kandidaten

- har avansert kunnskap enten i et valgt undervisningsfag og fagets didaktikk eller i profesjonsrettet pedagogikk eller spesialpedagogikk
- har spesialisert innsikt i et avgrenset fagområde (masteroppgava)
- har inngående kunnskap om relevant forskning og teori og vitenskapelige tenkemåter, forskningsmetoder og etikk
- har inngående kunnskap om hvordan opplæringen kan tilpasses alle elevers forutsetninger og behov
- har inngående kunnskap om begynneropplæring
- har inngående kunnskap om progresjon i undervisning og elevers læring

FERDIGHETER

Kandidaten

- kan analysere og forholde seg kritisk til nasjonal og internasjonal forskning og anvende denne kunnskapen i profesjonsutøvelsen
- kan analysere faglige problemstillinger basert på kunnskap om masterfagets egenart, verdigrunnlag og historie og bruke slik innsikt i undervisning, forsknings- og utviklingsarbeid
- kan planlegge og gjennomføre undervisning i masterfaget som fremmer elevens vitenskapelige tenkemåter
- kan på avansert nivå anvende prinsipper for masterfagets læringsorienterte vurdering og slik bidra til at elevene lærer å reflektere over egen læring og utvikling
- kan kritisk anvende forskningsbasert profesjonsretta kunnskap i masterfaget til utforskning av nye problemområder
- kan utvikle, gjennomføre og evaluere forskningsbasert begynneropplæring som er forankra i avansert kunnskap
- kan vurdere digitale uttrykk og ressurser kritisk og bruke dem i opplæringen på måter som styrker og utvikler masterfagets didaktikk

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- kan analysere og vurdere relevante faglige og etiske problemstillinger og bidra til utvikling av faglig felleskap på den enkelte skole
- kan på systematisk vis planlegge, evaluere og revidere læringsopplegg med masterfaget som grunnlag
- kan på et avansert nivå formidle og kommunisere om faglige problemstillinger knyttet til profesjonsutøvelsen og har profesjonsfaglig digital kompetanse
- kan bidra til utviklingsarbeid som fremmer faglig og pedagogisk nytenkning i skolen